

孔子学院通讯
罗兰大学孔子学院
2009年第一期
免费发行

Konfuciusz Krónika

Az ELTE Konfuciusz Intézet ingyenes magazinja

III. évfolyam 2009/1. szám

Miért tanuljunk kínaiul?

A kínai a legtöbbször által anyanyelvként beszélt nyelv a világon. Az emberiség több mint egyötödének kínai az anyanyelve. A kínai az ENSZ hivatalos nyelveinek egyike.

Az elmúlt harminc év bámulatos, évi 10%-os gazdasági növekedésének köszönhetően Kína ma a világ egyik legfontosabb gazdasági, politikai, kulturális nagyhatalma. A kínai gazdaság a világon a negyedik legnagyobb, de néhány éven belül az USA mögött a második lesz, leghagyva Németországot és Japánt.

Kína megbecsült tagja a nemzetek közösségének. 2008-ban sikeres olimpiát rendezett, 2010-ben világkiállításnak ad otthont, s az élet szinte minden területén megkerülhetetlen.

A kínai cégek behálózják a világot, s a multinacionális vállalatok túlnyomó többsége jelen van Kínában. E cégek mindegyikének szüksége van kínaiul jól beszélő szakemberekre.

A magyar-kínai kapcsolatok az utóbbi években sosem látott gyorsasággal fejlődtek. Kína ma Magyarország legnagyobb ázsiai kereskedelmi partnere, hazánk pedig Kína legjelentősebb partnere Közép-Európában. Kulturális kapcsolataink is egyre szorosabbak, 2007-2008-ban például Magyarország „Magyar Évad Kínában” címmel változatos programsorozatot rendezett több kínai nagyvárosban.

A kínai nyelv egyre népszerűbb a világon: jelenleg 40 millióan tanulják idegen nyelvként, de ez a szám 2010-re becslések szerint 100 millióra fog növekedni.

A kínai a világ egyik legősibb civilizációja, mely hihetetlenül sokszínű, értékes kulturális kincsekkel gazdagította az emberiséget. A kínai nyelv megismerése nemcsak jó befektetés, hanem általa hozzáférhetünk e rendkívül gazdag kultúrához is.

A kínai nyelv még csak nem is olyan nehéz, ahogy azt sokan gondolják. Nyelvtana a világon az egyik legegyszerűbb.

szerűbb (nincsenek toldalékok, nemek, számok, esetek), egyedül a zenei hangsúlyok és az írás jelenthetnek problémát. Ám azt a 3000 írásjegyet megtanulni, amelyet a mindennapi életben használnak, egyáltalán nem boszorkányság.

A kínai nyelv immár mindenki számára elérhető. A 2006-ban nyílt ELTE Konfuciusz Intézet rendszeresen indít különböző szintű kínai nyelvtanfolyamokat. Ugyanitt változatos kulturális programok is várják az érdeklődőket, s a modern Kína megismerését is feladatunknak tekintjük. Nyelvtanfolyamainkat kínai anyanyelvű vagy Kínában képzett tanárok tartják, a legmodernebb tananyagokra építve, Budapest szívében. Tanfolyamainkra, programjainkra mindenkit szeretettel várunk!

ELTE Konfuciusz Intézet

Cím: 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F. I. 16.

Telefon: (36)-(1)-411-65-97, (36)-(1)-411-65-00/5401

Nyitva: H–Cs: 8.30–13.00, 14.00–16.00,
P: 8.30–14.00

E-mail: office@konfuciuszintezet.hu

Fax: (36)-(1)-411-65-98

Honlap: www.konfuciuszintezet.hu

A könyvtár nyitva tartása: H: 13.30–17.30, P: 8.00–12.00

亲爱的读者！

罗兰大学孔子学院在过去几个月内，继续举办了旨在介绍并传播中国语言与文化的多项活动。我们举办了首次大型学术会议，今年的春节联欢晚会也和往年一样取得了成功，并且继续举办了系列讲座和电影俱乐部。

汉语教学越来越成为我们工作的重点。除了程度不同的语言技能班外，我们还推出了商业汉语的实用培训班，特别为罗兰大学的学生们开设免费课程，此外，特别值得强调的是，由我们开展的中学汉语教学工作也日趋完善。按照我们的长远计划，我们将在罗兰大学所有的附属中学内开设汉语课程。我们从今年开始，将为学习中文的学员们提供不同时间、不同级别的中国留学奖学金，这也有助于我们的汉语教学工作。

与此同时，我们并没有缩减文化项目。今年十月份，将迎来中匈建交60周年。我们除了举办传统的文艺活动之外，还将特别举办关于中匈建交历史的学术会议，以及其它多种丰富多彩的庆祝活动，欢迎朋友们踊跃参加。

《孔子学院通讯》的版面也逐渐增多，最新一期为32页。为了更好地配合孔子学院的工作计划，我们刊物的发行时间将有所变化，出版时间将从学期中，改到学期初，将于每年的九月和二月与读者见面。

我们希望，这份期刊将使您的阅读变得更加丰富有益。

邵莱特博士
主编

KEDVES OLVASÓ!

Az ELTE Konfuciusz Intézet az elmúlt hónapokban is folytatta a kínai nyelv és kultúra megismertetése, népszerűsítése érdekében végzett tevékenységét. Megrendeztük első nagyszabású konferenciánkat, idén is nagy sikert aratott holdújévei gálaműsorunk, s folytatódott előadás-sorozatunk és filmklubunk is.

Munkánkban egyre hangsúlyosabbá válik a kínai nyelvoktatás. A különböző szintű általános nyelvtanfolyamok mellett indítottunk üzleti kínai nyelvi kurzusokat is, külön – ingyenes – órákat tartunk az ELTE diákjainak, s ami számunkra különösen fontos, egyre jobban intézményesül az általunk végzett gimnáziumi nyelvoktatás. Távlati célunk, hogy az ELTE valamennyi gyakorló gimnáziumában tanítsunk kínait. Nyelvoktatási munkánkat segíti, hogy az idei évtől különböző időtartamú és szintű kínai ösztöndíjakat is kínálhatunk a kínaiul tanulóknak.

Ugyanakkor a kulturális programok sem szorulnak háttérbe. Idén októberben lesz a hatvanadik évfordulója annak, hogy Magyarország és Kína felvette a diplomáciai kapcsolatot. A

szokásos rendezvényeink mellett erre az alkalomra külön eseményekkel készülünk, konferenciát rendezünk a magyar–kínai kapcsolatok történetéről, és más színes programokkal is várjuk majd az érdeklődőket.

A Konfuciusz Krónika továbbra is az induló számoknál nagyobb terjedelemben, 32 oldalon jelenik meg. Anynyi változás várható kiadványunknál, hogy az új számokat az eddigiektől eltérően ezentúl nem a félévek közepén, hanem – az Intézet menetrendjéhez jobban igazodva – a félévek elején, szeptemberben és februárban vehetik kézbe olvasóink.

Reméljük, hogy ezúttal is sikerül tartalmas időtöltést nyújtanunk Önöknek, s jelen számunkban is sok olyan cikket találunk, amely elnyeri tetszésüket.

Dr. Salát Gergely
főszerkesztő

Konfuciusz Krónika
Az ELTE Konfuciusz Intézet magazinja
2009. III. évf. 1. szám
HU ISSN 1789-8617
Megjelenik évente kétszer
Főszerkesztő: Dr. Salát Gergely
Képszerkesztő: Szabó György
Tördelőszerkesztő: Bukovics Zoltán
Képek: Horváth Alíz, Lenkefi Myrtil, Salát Gergely, Szabó György, Szentmártoni Livia
Felelős kiadó: Dr. Hamar Imre
Cím: ELTE Konfuciusz Intézet, 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F
Tel.: (36)-(1)-411-65-97
Fax: (36)-(1)-411-65-98
www.konfuciuszintezet.hu
media@konfuciuszintezet.hu

Az ELTE Konfuciusz Intézet elmúlt fél éve

罗兰大学孔子学院半年来的工作回顾

A Konfuciusz Krónika legutóbbi számának megjelenése óta eltelt időben az EKI számos új programmal, tanfolyammal várta az érdeklődőket.

Az elmúlt időszakban tovább folytatódott az *Ismerkedés a mai Kínával* című előadás-sorozat, amelynek 2009 tavaszán immár negyedik szemeszterre kezdődött el. Az előadások során különböző szakterületek specialistái ismertetik meg az érdeklődőket a mai kínai politika, gazdaság és kultúra egyes kérdéseivel. 2008 novembere óta szó volt a kínai növénykultúráról, a kínai vállalatokon belüli kommunikációról, Kína tudományos életéről és általános politikai-gazdasági helyzetéről. Az előadásokra minden hónap utolsó keddjén este 6-kor kerül sor.

Ugyancsak folytatódott a minden hónap első keddjén este megrendezett kínai filmklub, melynek keretében jórészt új, Magyarországon forgalomba nem került filmeket vetítünk eredeti kínai nyelven, angol felirattal.

2008. december 6-án rendezték meg az EKI első nagyobb szabású konferenciáját *Olimpia után – Merre*

自从最新一期《孔子学院通讯》发行以来，罗兰大学孔子学院为对中国语言文化感兴趣的朋友们举办了新的活动和讲座。

在过去这段时间里，我们相继举办了以“了解今日中国”为主题的系列讲座，第四轮讲座已从2009年春天开始进行。在讲座上，我们请不同领域的专家学者为朋友们介绍并讲解今日中国的政治、经济、文化的具体问题。自2008年11月以来，我们通过讲座的形式让大家了解了中国的植物、科技生活和政治经济状况等。讲座于每个月最后一个星期二晚上6点按时举办。

中国电影俱乐部则在每个月的第一个星期二晚上继续举办播映活动，绝大多数影片尚未在匈牙利影院里正式放映，中文原声，英文字幕。

tovább Kína? címmel. A nagy sikerű rendezvényen magyar Kína-szakértők beszéltek a mai Kínával kapcsolatos aktuális kérdésekről, gazdaságról, bel- és külpolitikáról. A konferenciával egy időben nyitottuk meg az EKI olimpiai fotókiállítását, amelynek anyagát a Kínai Nyelvoktatási Tanács biztosította.

2008 december 5–12. között az ELTE küldöttsége Hudecz Ferenc rektor vezetésével részt vett a Pekingi Idegen Nyelvek Egyeteme partneregyetemei számára rendezett

éves találkozóon Hainanon, illetve a Konfuciusz Intézetek III. Konferenciáján Pekingben. A Kínai Nyelvoktatási Tanács elismerését fejezte ki mindazon munkáért, amelyet az EKI végez Magyarországon a kínai kultúra népszerűsítése és a kínai nyelvtanítás területén.

2009. február 27-én harmadik alkalommal rendeztük meg az EKI Holdúj-

évi Gálaműsorát az ELTE Dísztermében. A teltházas eseményen Kínából érkezett hagyományos zenészek, énekesek és táncosok léptek fel. Március 5-én az ELTE BTK Távolsági Intézetének hallgatói és oktatói számára rendeztünk holdújévi ünnepséget.

2008 szeptembere óta az EKI már két budapesti gimnáziumban tanít kínait második idegen nyelvként. Ehhez

kapcsolódóan 2008. december 8-án az ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskolában, 2009. február 6-án az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában rendeztünk kínai kulturális napot a diákoknak teabemutatóval, előadásokkal, vetélkedőkkel.

Az elmúlt időszakban az EKI újabb kínai nyelvtanfolyamokat indított, az

általános kurzusok mellett immár üzleti kínai nyelvet is tanítunk. Továbbra is tartunk ingyenes közismereti kínai órákat az ELTE nem kínai szakos diákjainak, amelyekért azok kreditpontokat kapnak, emellett kínai anyanyelvű tanáraink az ELTE BTK kínai szakjának munkájába is bekapcsolódtak. Ugyancsak folytatódtak a Magyarországon élő kínaiaknak szervezett magyar

nyelvtanfolyamaink. A nyelvi kurzusok mellett kínai kalligráfia, illetve *tajji* (tajcsi) tanfolyamokat is indítottunk, valamint továbbképzést tartunk az ELTE-hez kapcsolódó gimnáziumokban.

2008年12月6日, 罗兰大学孔子学院圆满举办了主题为《奥运会之后——中国将走向何方》的大型学术会议。会议上, 匈牙利的中国问题专家们就与今日中国有关的经济、内政、外交等诸多现实问题进行了阐述和分析。会议期间, 罗兰大学孔子学院举办了奥运会图片展, 展出的作品均由中国国家汉办提供。

2008年12月5-12日, 罗兰大学代表团在胡德茨·费伦茨院长率领下在海南参加了北京外国语大学组织的北外承办孔子学院年会, 并出席了在北京举行的第三届孔子学院大会。国家汉办对罗兰大学孔子学院在匈牙利传播中国文化和汉语教学领域所做的工作表示肯定和赞赏。

2009年2月27日, 罗兰大学孔子学院第三次在罗兰大学大礼堂内举办春节联欢晚会, 宾朋好友济济一堂。从中国远道而来的演奏家、歌唱家和舞蹈家们登台献艺。3月5日, 与罗兰大学文学院远东系的师生们联合组织了新春活动。

Nyelvtanfolyamok az ELTE Konfuciusz Intézetben

Különböző szintű kínai nyelvtanfolyamaink folyamatosan indulnak. Egy nyolchetes modul (32 tanóra, heti 2X2 vagy 1X4 tanóra) ára 32.000 ft (+3500 ft a jegyzet és CD költsége). Az órák hétfőn-szerdán 18:00-19:30, kedden-csütörtökön 18:00-19:30, illetve szombaton 10:00-13:00 között vannak. Magántanulók oktatását is vállaljuk 4.000 ft/60 perc óradíjjal, megbeszélés szerinti tananyaggal és időpontban. Kihelyezett céges tanfolyamok esetén az időpont, tananyag, díjazás megegyezés tárgya. Az órákat kínai anyanyelvű, angolul oktató vagy magyar anyanyelvű, Kínában képzett tanárok tartják. Csoportlétszám: 7–10 fő. Minden modul végén a hallgatók írásbeli és szóbeli záróvizsgát tesznek. A záróvizsgán elért eredményről Modulzáró Bizonyítványt kapnak. A vizsgán való részvétel nem kötelező, de ajánlott, mert így a hallgatók az elért eredmények alapján pontos képet kapnak tudásszintjükéről. A kínai nyelvi csoportokban a legeredményesebb hallgató 20%-os kedvezményt kap a következő modul árából. Ha a hallgató a beiratkozáskor egyszerre két modul árát fizeti be, akkor 10% kedvezményben részesül. ELTE-n tanuló, dolgozó, illetve ELTE-n végzett hallgatóink kedvezményt kapnak. A fenti kedvezmények nem vonhatók össze. Az EKI magyar nyelvtanfolyamokat is indít kínaiak számára kezdő és haladó szinten. Egy modul (32 tanóra) ára: 40.000 ft + 3500 ft jegyzet és CD. Az órák időpontja: hétfő-szerda 18:00-19:30, kedd-csütörtök 18:00-19:30. A megadott árak 2009. szeptember 1-től változhatnak. Tanfolyamaink kezdési időpontjáról készséggel adunk felvilágosítást a 411-65-97-es telefonszámon.

在过去一段时间里，罗兰大学孔子学院开设了新的汉语班，除了基础汉语之外，还推出了商业汉语的新课程，继续为罗兰大学非中文专业的学生们开设承认学分的免费汉语普及课，此外，汉语为母语的中国教师们还参加了罗兰大学文学院中文专业的教学工作。与此同时，我们还继续为旅匈华人开设匈语班。除了语言教学之外，我们还开设了书法班，继续为中学教师举办关于中国历史、文学、哲学的师资培训，让他们更多地了解中国，以便向学生传授中国文化。我们有一个新的喜讯，从2009年春季开始，罗兰大学孔子学院将向学习汉语的学员们提供中国留学奖学金。

罗兰大学孔子学院网页继续扩充互联网上的中国大百科，继续免费提供第一部网上中匈字典。孔子学院图书馆继续欢迎朋友们前来阅读。

在不久的将来，我们将举办更多的学术会议，组织系列讲座和电影俱乐部活动，并将参加多种大型文化活动（比如城市公园儿童节，博物馆之夜等），继续筹办各种学习班。

我们的活动日程和即时报道请到孔子学院索取免费的《活动手册》，或登陆罗兰大学孔子学院网站查询，网址为：www.konfuciuszintezet.hu

ziumok történelem, irodalom és filozófia szakos tanárai számára, hogy jobban megismerjék a kínai világot, és tudásukat közvetíthessék diákjaiknak. Újdonság, hogy 2009 tavaszától az EKI kínai ösztöndíj-lehetőségeket is nyújt a kínaiul tanuló diákoknak.

Az EKI honlapján tovább bővült az intézet on-line Kína-enciklopédiája, az Ekipédia, s továbbra is elérhető az első internetes kínai-magyar szótár. Olvasóinkat ezután is várja az EKI könyvtára.

A közeljövőben több konferenciát is szervezünk, folytatódik előadás-sorozatunk és filmklubunk, részt veszünk számos nagy kulturális rendezvényen (Városligeti Gyereknep, Múzeumok Éjszakája stb.), és továbbra is rend-

szeresen indulnak különböző tanfolyamaink.

Programjainkról és aktuális híreinkről az érdeklődők az EKI-ben ingyenesen beszerezhető programfüzetünkől, illetve a www.konfuciuszintezet.hu honlapról tájékozódhatnak.

自2008年9月以来，罗兰大学孔子学院已经在布达佩斯两所中学开设汉语课程。因此，孔子学院分别于2008年12月8日和2009年2月6日在罗兰大学的两所附中——特列弗特-奥古斯顿实验中学和拉德诺蒂-米克洛什实验中学举办了“中国文化日”，开展了茶艺表演、讲座和竞赛等多项活动。

Másfél milliárd ember anyanyelve – a kínai

Kínai nyelvnek a Kína népességének több mint 90%-át kitevő *han* nemzetiség által beszélt nyelvet (*hanyu*) szokás nevezni. A *hanyu* azonban korántsem egységes nyelv, mind időben, mind térben óriási változatosságot mutat.

Az idők folyamán a kínai nyelv, különösen a beszélt nyelv sokat változott: a kétezer évvel ezelőtt, illetve a jelenleg beszélt nyelv között legalább akkora a különbség, mint a latin és a modern francia között. Másrészt pedig egy adott időpillanatban is igen eltérő az ország különböző tájain élő *han* nemzetiségű emberek nyelve: egy pekingi és egy kantoni, ha mindkettő csak a saját „anyanyelvén” beszél, ugyanúgy nem érti meg egymást, mint egy francia és egy olasz. Hogy mégis beszélhetünk egyáltalán kínai nyelvről, az a kínai írásnak köszönhető: ez időben is igen keveset változott, térben pedig egységes, a kantoni ugyanazokat az írásjegyeket használja, mint a pekingi (bár a szóhasználatban és a szórendben itt is vannak különbségek). A nyelv idő- és térbeli változatain kívül léteznek még más fajta változatok is: klaszrikus kínai, hivatalnoknyelv, irodalmi nyelv stb.; ráadásul a beszélt nyelv – mint minden nyelvben – nagyban eltér az írott nyelvtől.

A nyelvjárások

Kínában ma hét nagyobb nyelvjárást különböztetnek meg (bár vannak olyan osztályozások is, amelyek tizenhárom nyelvjárásról beszélnek). Ezek nem a szó európai értelmében vett nyelvjárások, hanem inkább önálló nyelvek, nagyjából akkora különbségek vannak köztük, mint az újlatin vagy a germán nyelvcsalád tagjai között. Tehát a hét nyelvjárás valamelyikét beszélő kínai nem érti meg a másik hat valamelyik-

ét beszélő kínait. A népesség mintegy 70%-a az ún. északi nyelvjárást (amit mandarinnak is neveznek) beszéli, és az ország hivatalos nyelve, a *putonghua* is ezen alapul, ezért az északi nyelvjárást ismerőket Kína nagy részében megértik. A *hanok* maradék 30%-a beszél a hat másik nyelvjárás valamelyikét. A nyelvjárásokon belül vannak alnyelvjárások, ezek az adott nyelvjárásnak különböző, de egymás számára még érthető változatai. A történelem során valószínűleg mindig is léteztek nyelvjárások, az első nyelvjárás szótárt időszámításunk kezdete körül állították össze.

A „köznyelv”

A kínaiak és főleg a mindenkori kínai állam számára nagy problémát jelentett a kínai nyelv ilyen változatossága. A népnyelvet ugyan nem, de a birodalmi közigazgatásban dolgozó hivatalnokok nyelvét sikerült egységesíteni. A kínai császárság hivatalnokai mindig a mindenkori főváros nyelvén alapuló hivatalos nyelvet beszélték. Mivel a főváros az utóbbi hét évszázadban csaknem folyamatosan Peking volt, a „hivatalnoknyelv”, vagyis a „mandarin”, lényegében megegyezett az északi nyelvjáráshoz tartozó pekingi alnyelvjárással. A Kínai Népköztársaság hivatalos nyelve is az északi nyelvjárás mesterségesen megtisztított formája, a *putonghua*, ezt tanítják országsszerte az iskolákban, ezt használja a rádió és a televízió, így ezt a nyelvet Kínában szinte mindenki érti,

jelentenek valamit, elvenni belőlük, változtatni rajtuk nem lehet. A szótagok fix, adott egységek, a kínai nyelv egésze belőlük építkezik. A klasszikus kínai nyelvben a szótagok lényegében szavak voltak, a mai beszélt nyelvben a szótagokból már sok összetett szó alkotnak. Az írásban egy írásjegy egy szótagnak felel meg.

A másik fontos jellemző a *tonalitás*, vagyis az, hogy a kínaiiban minden szónak ún. zenei hangsúlya (tónusa) van. Ugyanolyan hangalakú szó más dallammal kiejtve egészen mást jelent. A zenei hangsúlyok száma véges, a mai mandarinban összesen négyfajta hangsúly van, a déli nyelvjárásokban ennél valamivel több.

A harmadik jellegzetesség az *izolálás*, „elszigetelés”. Ez annyit tesz, hogy a szó(tag) fix és megváltoztathatatlan, minden helyzetben ugyanaz marad az ejtése és az írása: soha nem változik meg a szótő, és a szó végére sem kapcsolódhat toldalék. Tehát a kínaiiban nincs főnév-, melléknév-, igeragozás, nincs egyes és többes szám, nincsenek nemek, esetek stb. Azt, hogy egy szó a mondatban milyen funkciót

ha nem beszél is tökéletesen. Kínai nyelvként a külföldieknek is általában a *putonghuát* tanítják, a Konfuciusz Intézetekben is ez a tananyag.

Nyelvrokonság

A kínai az ún. sino-tibeti nyelvcsaládba tartozik. A pontos kapcsolat a nyelvcsalád tagjai között még nincs feltárva, de az biztos, hogy a kínaiinak közeli nyelvrokonai nincsenek. A legközelebb a tibeti nyelv áll hozzá, s távoli kapcsolatban van a Burmában beszélt nyelvekkel. A közhiedelemmel ellentétben sem a japán, sem a koreai, sem a vietnami nem rokona a kínainak, bár a történelem folyamán mindhárom nyelvbe számos kínai jövevényszó került, illetve mindhárom országnak hosszabb-rövidebb ideig a kínai volt a hivatalos írott nyelve.

A kínai nyelv jellegzetességei

A kínai legfontosabb jellemzője az *egyszótagúság*. A morfémák – a legkisebb, jelentéssel bíró nyelvi egységek – a szótagok. Ezek a szótagok már önmagukban is

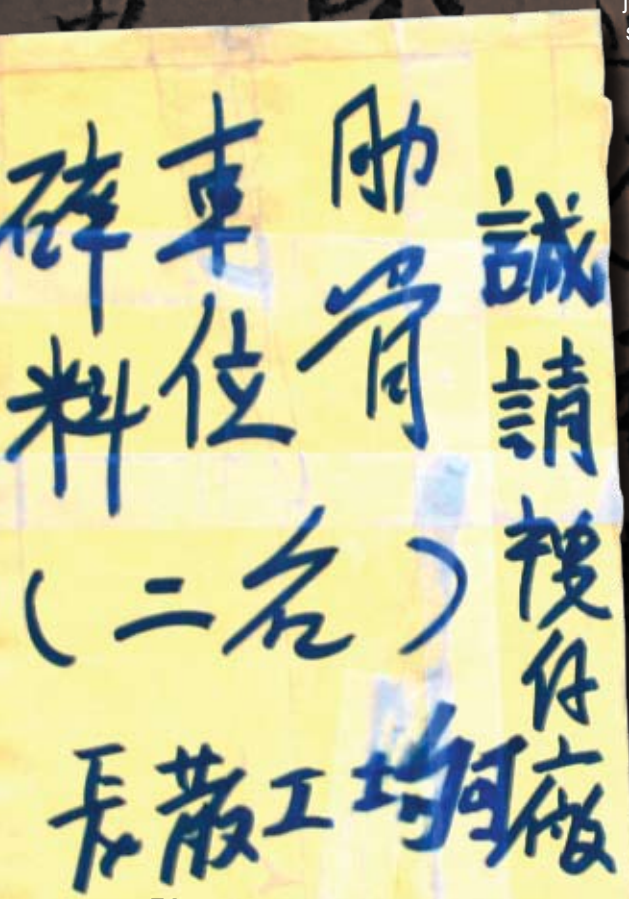
tölt be, csak szövegkörnyezetéből állapíthatjuk meg, hiszen magán a szón nincs semmiféle toldalék, amiből következtethetnénk a szerepére.

A kínai írás

A kínai nyelv alapegysége a szótag, ennek megfelelően az írás is a szó-

tagokhoz igazodik: a kínaiak nem hangokat írnak le betűkkel, hanem szótagokat írásjegyekkel. Ha tehát kínai szöveget látunk, tudhatjuk, hogy abban minden egyes írásjegy egy-egy – jelentéssel bíró – szótagot jelöl. A legnagyobb, 1039-ben kiadott szótár 53 ezer írásjegyet tartalmaz, de ma a gyakorlatban csupán 3000–4000 írásjegyet használnak, egy művelt kínai sem ismer ennél sokkal többet.

Az első kínai írásos emlékek a Shang-kori (Kr. e. 16–11. sz.) jóslócsontok, az ezeken található ábrák egyértelműen a mai kínai írásjegyek elődjéi. A Kr. e. I. évezred I. feléből főleg bronzedényekre vésett vagy öntött feliratok maradtak ránk. Az évezred második felében vékony bambusz- és falapokra, illetve selyemre írtak. Papírt Kr. u. 100 körül kezdtek készíteni, s ez az olcsó és nagy mennyiségben előállítható íráshordozó néhány évtizeden belül egyeduralmódóvá vált. A könyvnyomtatást a 9. században találták fel, ettől fogva a fontosabb könyveket nyomtatva adták ki, magas példányszámban. A szövegeket hagyományosan – egészen a 20. századig – függőlegesen, fentről lefelé írták, s a sorok jobbról balra követték egymást. Ilyen szedéssel még ma is találkozhatunk.

家建设靠

A legősibb, legegyszerűbb írásjegyek *piktogramok* voltak: erősen stilizálva egyszerűen lerajzolták a leírni kívánt dolgot (pl. nap: 日 *ri*; hold: 月 *yue*; ember: 人 *ren*; fa: 木 *mu*). Az írásjegyek második csoportjába a *fogalmi ábrák* tartoznak, ezek lerajzolhatatlan fogalmakat ábrázolnak a vonások egymáshoz való viszonyának segítségével (pl. fel: 上 *shang*; le: 下 *xia*; három: 三 *san*). A harmadik kategóriát a logikai összetételek alkotják, amelyek kettő vagy több egyszerű írásjegy kombinálásával keletkeztek. Ezeknek a jelentése kikövetkeztethető az őket alkotó írásjegyekből. Például a *dong* 東 („kelet”) írásjegy egy fa (木) mögött felkelő napot (日) ábrázol; a *ming* 明 („fényes”) írásjegyet egy nap (日) és egy hold (月) alkotja; a *lin* 林 („liget”) kettő, a *sen* 森 („erdő”) pedig három fából (木) áll.

A negyedik, legnagyobb csoportot, amelybe a létező írásjegyek 97%-a, a gyakorlatban használt írásjegyek 80–90%-a tartozik, a *fogalomkulcs + fonetikai elem* felépítésű írásjegyek alkotják. Ezek általában két részből állnak. Az egyik rész, a fogalomkulcs egy egyszerű írásjegy, amely megadja, hogy milyen fogalomkörbe tartozik az adott írásjegy. Például a „fa” (木) fogalomkulcsot tartalmazó írásjegyek általában valamilyen fával kapcsolatos dolgot jelölnek. Például: 李 *lǐ* („szilva”),

松 *song* („fenyő”), 板 *ban* („deszka”), 果 *guo* („gyümölcs, eredmény”), 柳 *liu* („fűzfa”). A másik rész, a fonetikai elem az írásjegy hozzávetőleges olvasatát adja meg a kínaiul tudók számára. Például a 青 *qing* („kékeszöld”) írásjegy fonetikai elemként azt jelöli, hogy nagyjából hogy kell kiejteni az adott írásjegyet: 晴 *qing* („napos időjárás”), 清 *qing* („tisztá”), 情 *qing* („érzés”), 請 *qing* („kér”), 靖 *jing* („béke”), 睛 *jing* („szem”).

A klasszikus kínai nyelv

A klasszikus kínai nyelv (*guwen*, *wenyan*) a kínai nyelvnek az az írott változata, amelyen a Tavaszok és Őszök korszak végétől a Han-kor végéig (Kr. e. 5. sz.–Kr. u. 3. sz.) keletkezett művek létrejöttek. Ezen a nyelven írták például a nagy konfucianus klasszikusokat és a taoista alpműveket. A klasszikus nyelv létrejövetelkor a beszélt és az írott nyelv között valószínűleg nem volt túl nagy különbség. Később azonban a beszélt nyelv rengeteget változott, míg a hagyománytisztelő kínaiak a régi nagy bölcsek által használt nyelven nem akartak változtatni, s továbbra is klasszikus nyelven írtak. Így aztán a beszélt és az írott nyelv egyre távolodott egymástól. A klasszi-

kus nyelv egészen a császárság bukásáig, 1911-ig Kína hivatalos írott nyelve maradt, s a két-két és fél évezred alatt – legalábbis a beszélt nyelvhez képest – igen keveset változott. Szerepe hasonlított a latinéhoz a középkori Európában. Nagyjából a Song-kortól (960–1279) létrejött a kínai írásbeliség kettőssége: a hivatalos iratokat, leveleket, filozófiai értekezéseket, vagyis a „komolynak” számító szövegeket klasszikus nyelven írták; de emellett megjelent és egyre nagyobb tért nyert a *baihua* („tisztá beszéd”) néven ismert köznyelvet használó irodalom. A *baihua*-ban főleg színdarabokat és regényeket írtak. Az 1910-es évektől elindult a *baihua*-mozgalom: ez azt akarta elérni, hogy az oktatás és a szépirodalom nyelvévé a klasszikus helyett a köznyelv váljék. Az 1920-as évektől kezdve az írók szinte kizárólag *baihua*-ban írtak, s az 1949-es kommunista hatalomátvétel után a klasszikus kínai használata teljesen háttérbe szorult. Ugyanakkor a mai kínaiak is szívesen használnak klasszikus szólásokat, idézeteket, bölcsességeket, így ha valaki igazán jól akar tudni kínaiul, a klasszikus nyelv alapjait is el kell sajátítania.

Salát Gergely

Tanuljunk kínaiul – az interneten!

Ma már szinte elképzelhetetlen a nyelvtanulás internetes segédeszközök nélkül, s ez a kínaira is igaz. Gyűjtőhonlapok, on-line nyelvtanulók, ingyenes segédprogramok, letölthető audiovizuális tananyagok ezrei állnak a kínaiul tanulók rendelkezésére. Az alábbiakban ezekből emelünk ki néhányat.

Ha számítógépen (is) szeretnénk kínaiul tanulni, az első lépés az, hogy a gépünket „meg kell tanítani” kínaiul. Ez nem túl nehéz feladat: a Windows XP 2001-es megjelenése óta a leggyakoribb operációs rendszerek telepítő CD-jén megtalálhatók a kínai írásjegykészletek, installáláskor a nyelvi beállításoknál be kell jelölnünk, hogy a távol-keleti nyelvi fájlokat is használni kívánjuk. Ezt utólag is bármikor megtehetjük; ha pedig elvesztettük a telepítő CD-t, akkor az operációs rendszer gyártójának honlapjáról is letölthetjük a kívánt fontkészletet. Ha a kínai karakterkészlet a gépünkön van, akkor már tudunk olvasni kínai szöveget az interneten is. Nem sokkal bonyolultabb „írni” is megtanítani a gépünket: ehhez csak egy írásjegybevivő segédprogramra van szükségünk. Windows esetében ez lehet a Microsoft Global Input Method Editor (rövidítve IME), amely a cég honlapjáról ingyen letölthető; ennél valamivel jobb a Google Pinyin nevű program (letöltés: tools.google.com/pinyin). Ezeknél és a hasonló írásjegybevivőknél a kínai szót pinyin átírásban kell beírni, majd a megjelenő menüből kiválasztani, hogy melyik írásjegyre gondoltunk.

Szótárak, segédprogramok

Ha már a gépünk tud „írni-olvasni” kínaiul, nekiláthatunk a nyelvtanulást segítő honlapok feltérképezésének. Remek oldal a mandarintools.com, ahol különböző – webes felületen használható vagy letölthető – programokat találunk: szótanuló kártyákat, kínai szöveghez pinyint rendelő alkalmazást, angol–kínai szótárat, szövegkonvertálókat stb., illetve linkeket további hasonló oldalakra.

Angol–kínai és kínai–angol szótárból rengeteget találhatunk az interneten, ezek közül talán a legjobb a www.nciku.com oldalról érhető el. Némileg bonyolultabban kezelhető, de klasszikus kínai szövegolvasásnál is használható a www.zhongwen.com szótára.

Tananyagok

Számtalan honlap kínál on-line tananyagokat, ezek főleg a kezdők számára lehetnek érdekesek. Ilyen például a www.chinese-outpost.com, ahol rengeteg link és kulturális információ mellett informatív bevezető leckék olvashatók a kínai nyelvről. A Rutgers Multimedia Chinese Teaching System honlapján (chinese.rutgers.edu) több kurzusnyi anyagot találunk kezdőtől a haladó szintig, az olvasmányok teljes hanganyagával, ugyanúgy, ahogy a www.minmm.com, a www.clearchinese.com oldalakon vagy a California State University honlapján (www.csulb.edu/~txie/ccol/content.htm). „Hangos” tematikus szó- és kifejezés-gyűjtemény áll rendelkezésünkre a www.wku.edu/~yuanh/AudioChinese lapon, a www.zapchinese.com címen pedig a szöszedetek mellett videón tekinthetjük meg, hogy miként kell helyesen írni az egyes írásjegyeket.

A Konfuciusz Intézetek központi honlapján (www.linense.com) rengeteg információt, segédeszközt, tananyagot találunk, s igen informatív az I Love Chinese (www.hellomandarin.com/ilovechinese) című on-line magazin is, amely kínai nyelvről és kultúráról foglalkozik. Természetesen mindezek csupán töredékét jelentik a kínaiul tanulók számára érdekes tartalmaknak, érdemes mindenkinek körülnéznie a

világhálón, hiszen napról napra jelennek meg új oldalak. A magyar lapok közül mindenképp említést érdemel a Bartos–Hamar-féle Kínai–magyar szótár on-line változata (www.morphologic.hu/kinaid/), mely az ELTE Konfuciusz Intézet projektjeként készült el. Érdekes kísérlet egy diákunk munkája, a startdesign.hu/zebike/kinaid/ oldalon elérhető program, amely a megtanulandó írásjegyeket különböző szempontok alapján neuronhálózatokba rendezi.

Ami megúsztatatlan

A kínai nyelvtanulókat tehát számtalan program és internetes oldal segíti, nem is szólva a megvásárolható vagy kölcsönözhető audiovizuális tananyagcsomagokról. Ezek megkönnyíthetik a tanulást, egy dolgot azonban meg kell jegyeznünk: a tapasztalatok szerint nincs az a remek modern tananyag vagy módszer, amely helyettesíthetné a szorgalmat és a kitanulást a kínai nyelv elsajátításában.

Salát Gergely

Latinórák Pekingben

Az utóbbi években nem-csak a külvilág figyel egyre jobban Kínára, hanem Kína is egyre inkább érdeklődik a világ iránt. Egy másik kultúra megismeréséhez nélkülözhetetlen a nyelvtudás – így Kínán is egyfajta nyelvtanulási láz lett úrrá.

S a kínaiak nemcsak a modern világnyelveket tanulják, hanem azt is felismerték, hogy a nyugati kultúra igazi megértéséhez latinul tudó szakemberekre is szükség van. Cikkünk szerzője az egyik első külföldi latintanár, aki meghívást kapott Kínába.

A Pekingi Idegen Nyelvek Egyeteme (Beijing Waiguoyu Daxue, közismert rövidítéssel Beiwei) – bár jelenlegi nevét csak 1994 óta viseli – sok-sok évtizedes hagyományokkal rendelkezik az idegen nyelvek oktatásában. Hallgatói közül egyesek külügyi szolgálatban vagy nemzetközi nagyvállalatoknál helyezkednek el a diploma megszerzése után. Mások egyetemi szintű oktatójává válnak a maguk választotta nyelvnek. Ebben a tanévben az egyetemen 43 különféle nyelvből indult képzés, izlandi és latin nyelvből idén először.

A kezdet

Az ELTE Konfuciusz Intézet segítségével lettem a Beiwei latintanára. 2008 augusztusában már alig vártam, hogy vége legyen az olimpiai játékoknak, és végre elkezdődhessen az egyetemi tanév. Kísérlet volt ez a javából. Az egyetem a latint mint az európai kultúra megértéséhez nélkülözhetetlen közvetítő eszközt kínálta a hallgatóknak. Egyikünk sem tudta előre, hol lesznek a buktatók, kialakul-e megértés, hogyan alakulnak majd az órák.

A hallgatók döntő többsége a posztgraduális képzés keretében vehetett fel latinórákat, heti 2-szer 2 órában. Az órák angol közvetítő nyelven folytak, angol nyelvű tankönyvből, a hazánkban az Akadémiai Kiadó által Bollók János fordításában megjelentetett Gavin Betts-féle *Latin nyelvkönyv* eredetijéből.

A hallgatók

A kínai egyetemi hallgatók rendkívüli érdeklődéssel és szorgalommal láttak munkához. Az első egyetemi félév 22 órája alatt teljesen kezdő szintről a 8. leckéig jutottak el. Közben elsajátították a kiejtés számukra nem kis feladatot jelentő tudományát, megismerkedtek a latin névszó- és igeragozás alapjaival, a tankönyvi olvasmányokon kívül olvastak szemelvényeket Catullus és Ovidius költeményeiből. Nagyon tanulságos párbeszéd alakult ki az ősi kínai és latin kultúra összehasonlításából. Kölcsönös élvezettel találtuk meg a hasonló vonásokat, például a családszerkezet elemzésekor, és nem kis derúvel hasonlítottuk össze a nagyon eltérő vonásokat, például abban a tekintetben, hogy mi számított a két kultúrában intim, illetve nyilvános dolognak. A legmesszebb azok a hallgatók jutottak, akik angol, német, olasz, spanyol tanulmányaik során már hallottak a legjelentősebb antik szerzőkről. Büszkeségemre olyanokat is sikerült megtartanom a hallgatóim között, akiknek a főszakja például arab, kínai, kambodzsai. Ők sokkal nagyobb erőfeszítéssel jutottak el a december végi vizsgáig, mint az európai nyelvek hallgatói, de ugyanolyan sikeresnek bizonyultak.

Kínában rendkívüli becsülete van a tanulásnak, hagyományosan fejlett a mnemotechnika. A diákokat idehaza gyakran teljesen elkésztő ragozási táblázatokat viszonylag gyorsan és pontosan elsajátították. A háromoldalas kreatív tesztfeladatsort a leggyengébben megoldó hallgató tel-

jesítménye is 89% volt!

További lépések

A tavaszi félévtől az új kezdő csoportokon kívül haladó csoport is indult latinból. Az alaktani ismeretek kiteljesítésével párhuzamosan megkísérlem bemutatni az igeneves szerkezetek világát. A tanítás során sok múlik az angol közvetítő nyelv megfelelő szintű ismeretén, és azon is, mennyire sikerül a mondat szerkezet szintjén érthetően magyarázni. Ha sikerül legalább a leggyakoribb szerkezeteket megismernünk, egészen szabaddá válik majd az út a kiegészítő olvasmányok válogatásában, és a latinórák valóban segíthetnek majd a nyugati kultúra alaposabb megértésében.

Lenkefi Myrtil

Szia, te kínai vagy?

Egy kínai–magyar házasság története

Mondhatom, nincs olyan hallgatónk a Konfuciusz Intézetben, akit legalább látásból ne ismernék. Minden korosztály megfordul nálunk: kisgyerek, tinédzser, fiatal felnőtt, felnőtt, középkorú, de akár nagymama, nagypapa korú hallgató is. És van köztük olyan is, aki egy kínait választott élete párjával.

Az aprónép kezdeti érdeklődése az óra végére hanyatlani látszik, szemükkel a falórát fürkészik, láthatóan azon morfondíroznak, hogy az óra után a piros vagy a kék matchboxszal játsszanak-e, babázzanak-e egy kört, esetleg a játszótéren hintázzanak, vagy rúgják a bőrt. A tinédzser lazán jár az órákra, nem feszeng, magát adja. Azért jó, ha már véget ér az óra, mert lehet a srácokkal is lógni egy kicsit, mielőtt haza kell érnem. A fiatal felnőttek, felnőttek már tudatosabban jönnek. Készülnek, magolnak, idegesek a vizsgák előtt, mert hát kérem szépen mégis csak azt tartják, hogy a kínai nyelv a jövő! És persze ott vannak a középkorúak és az idősebb korosztály. Ők rendszerint nem azért tanulnak kínaiul, mert kell, hanem egyszerűen csak

örömüket lelik benne. Élvezik, hogy egy újabb nyelvvel – merthogy, tapasztalatból mondhatom, ezeknek a vállalkozó szellemű embereknek már nem a kínai az első, amit tökéletesen el akarnak tudni –, egy keményebb dióval állnak szemben, és örömmel tölti el őket, amint felfedezik a kínai nyelv titkait.

Hu Chaoyangné Magyar-Beck Zsófia is egy ilyen boldog családja, aki a kínai férje kultúrája iránti tiszteletből – és persze, nem mellékesen, kedvvel – nálunk, a Konfuciusz Intézetben kezdte el, illetve, mint később megtudtam, folytatta a kínai nyelv tanulását. Míg közelebről meg nem ismertem, nem is gondoltam volna, hogy a mindig kiegyensúlyozott, belső harmóniát sugárzó külső mögött egy sokat tapasztalt asszony személye húzódik meg. Párszor találkoztunk az Intézetben, beszélgettünk egy keveset, és ez elegendő volt ahhoz, hogy úgy érezzem, többet szeretnék megtudni róla, a kínai feleségről.

Az interjúra csokorba gyűjtöttem a kérdéseimet, amelyekre, mint kiderült, egyáltalán nem volt szükségem: Zsófia csak mesélt, mesélt és mesélt. Álljon itt a története, úgy, ahogy tőle hallottam.

Jilin, Pécs, Komló

...22 évvel ezelőtt ismerkedtem meg a kínai nyelv alapjaival, amikor a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem (ma Pécsi Tudományegyetem – a szerző) angol–oroszlakára jártam. Akkoriban az egyetemen egy 14 fős kínai vendéghallgató csoport tanult az egykor az ELTE-n végzett Gu Zongying tanár úr irányí-

tása alatt. Ugyancsak a tanár úr vezetésével kínai nyelvtanfolyam is indult az egyetemünkön, amelynek szervezésében a diákok részéről én segítettem.

1989 szeptemberében történt, hogy egy Magyarországon tanuló jilini vendéghallgató fiatalember, Hu Chaoyang látogatott el Pécsre, egyrészt, hogy jobban megismerje országunkat, másrészt, hogy az egyetemünkön tanuló honfitársaival találkozzék. Egyenesen hozzám irányították, hiszen én beszéltem kínaiul. Mikor a kopogtatásra kinyitottam a kollégiumi szobám ajtaját, egy jó kiállítású, magas kínai férfit pillantottam meg. Első megdöbbenésemben kínaiul kérdeztem: „*Ni hao, ni shi Zhongguo ren ma?* Szia, te kínai vagy?” Ő pedig ugyancsak meglepődve magyarul válaszolt nekem: „Igen, én kínai vagyok.” Ezzel vette kezdetét a mi ismeretségünk, amely lassan barátsággá, majd szerelemmé vált. Nehéz évek vártak ránk, amikor eldöntöttük, hogy együtt maradunk. De az érzelmeink valóságosak voltak, így nem féltünk vállalni őket. Ebből igazi boldog házasság lett. A közös életnek persze meg kellett teremteni az anyagi feltételeit is, így én először Komló városába mentem tanítani, ahol a szolgálati lakásunkban végre együtt élhettünk. Sajnos akkoriban nem nézték jó szemmel a vegyes házasságokat, pedig a férjem és kínai barátaink nem voltak mások, csak beilleszkedni vágyó emberek. A férjem minden munkát elvállalt, becsületesen dolgozott, és végül megkapta a letelepedési engedélyt. Időközben az államközi kereskedelem Kína és Magyarország között leállt, és

ettől kezdve a kínai állam által támogatott privát kínai cégek hozták be a kínai termékeket, amit az itt élő kínaiak, illetve magyarok is terjesztettek az országban. A rendszerváltás után hirtelen kevesebb pénzből kellett gazdálkodniuk az embereknek, az így kialakult helyzetet pedig a kínai áru hidalta át. Sokan haragudtak, haragszanak a kínai árukra, de el kell ismerni, hogy akkoriban nagyon fontos szerepük volt azok számára, akik nem tudták volna megfizetni a drágább termékeket. A mostani gazdasági válságban, amikor ezrek váltak és válnak egyik napról a másikra munkanélkülivé, hasonló helyzet állt elő. Fontos megemlíteni, hogy a kínai áruk nem csak Magyarországra, de az egész világba eljutottak, hazánkba azonban az olcsóbb áruk jöttek, hiszen, ahogy már mondtam, az emberek csak ezt tudták megfizetni.

Központban a család

Hogy miért is választottam kínai embert az életem párjává? Mert megtaláltam benne azt, ami a mai férfiakból gyakorta hiányzik. Ő még a családcentrikus, családfenntartó, felelős nemzedékhez tartozik. A kínai család feje a férfi – ezt minden nőnek el kell fogadni –, de ezzel egyáltalán nem élnek vissza. A kínai férfiak még vállalják ezt a fajta kööttséget, és elsődlegesnek tekintik az életükben, ezzel pedig azt a viselkedéskultúrát képviselik, ami, mondhatjuk, ma már hiánycikknek számít Magyarországon. A férjem nagyon emberséges és rendkívül toleráns. Kevesen tudják, hogy a kínai munkatempó 14–16 óra kemény munkát jelent egy nap, szinte a duplája a miénknek! A férjem is sokat dolgozik, ennek ellenére emberségessége mindig visszaköszön a vállalkozásunkban, az alkalmazottak szeretnek vele dolgozni. Habár, ahogy mondtam, férjem általában nagyon elfoglalt, mégis mindig van egy-két kedves szava hozzánk, a vasárnapot pedig csak nekünk szenteli. Az idő, amit ránk tud szánni, sokan mondhatják, igen rövid, mégis minőségi, és ez a legfontosabb! A kínaiak az otthon élő rokonaikról sem feledkeznek meg, igyekeznek anyagilag támogatni őket. Szeretnénk, ha unokahúgom, Beibei is Magyarországra tudna jönni a cégünk-

ben dolgozni, hiszen a kínai azt, hogy „egy vállalat”, így mondja: „yi jia gongsi”, vagyis egy „családnyi vállalat” – tehát olyan társaság, ahol a családtagok nem csak a profitot termelik, de emberileg is benne vannak az üzletben. Valamint a felvett alkalmazottak is bizonyos értelemben családtagoknak számítanak, többet és másképpen is törődünk velük, mint pusztán fizetett munkaerővel. Ez pedig bizony azt jelenti, hogy visszahoznánk az egy család–egy termelési egység mintát, amely a családokat nem csupán érzelmileg kötné össze, hanem a mindennapi tevékenység és a közös érdek szintjén is. Vagyis: a család megerősödne, szemben a családok széthullásának jelenlegi tendenciájával.

Még egy rövid történetet hadd mondjak el, csak hogy megvilágítsam, milyen is egy igazi kínai férj. Kedves barátunk, egy magyar hölgy megemlítette kínai férjének, hogy mivel ugyanis egész nap otthon van – vigyáz a kisebb gyerekekre, emellett harmadik gyermeküket várja –, jó ideig nem lesz szüksége háztartási segítségre, hiszen maga is el tudja látni a ház körüli teendőket. Férje azonban tudta, hogy a háztartásban segítő hölgynek négy gyermeke van, akiket egyedül kénytelen felnevelni, feleségének pedig már nem élnek a szülei, akik be tudnának időnként segíteni, így továbbra is alkalmazták a hölgyet. Azt hiszem, nem is kell mást mondanom, ez kiválóan jellemzi a kínai férfiak humánus, embert tisztelő jellemét!

Sajnos igen későn, először öt évvel ezelőtt volt alkalmunk gyermekeinkkel meglátogatni a nagyszülőket, rokonainkat Kínában, két évvel ezelőtt azonban újra ellátogattunk hozzájuk. Kínai nyelvtudásomat a Konfuciusz Intézetben igyekszem fejleszteni, és a gyermekeinket is a ide szeretnénk járatni, hiszen nagyon fontos, hogy tökéletesen megtanuljanak kínaiul is! Törekszünk arra, hogy identitásuk két rétegű legyen, hiszen nem szabad elfelejteniük, hogy ők magyarok és kínaiak is egyszerre.

És hogy mit tanulhatunk mi, magyarok a kínaiaktól? Mindenképpen kozmopolitábbnak kell lennünk, anélkül, hogy elveszítenénk a saját kultúránkat. A kínaiak őrzik a saját kultúrájukat, és nem a gyanú az első, amivel az idegen felé fordulnak, hanem az érdeklődés...

Tanítani, tanulni

Igencsak elszaladt az idő. Észre sem vettem, hogy már több mint egy óra beszélgetünk. Olyan szívesen hallgattam volna még Zsófiát, de ő máris késésben volt a kínai órájáról, nekem pedig a gimnáziumba kellett sietnem órát tartani. A buszon zötykölődve még megannyi kérdés ötlött fel bennem, amit nem tettem fel, mégis olyan sokat megtudtam a kínaiakról, amikor már azt hittem, nekem már nemigen lehet újat mondani. Megint tanultam valamit, és ez jó érzéssel tölt el. Így, ilyen érzéssel szeretném megtanítani diákjaimnak a kínai nyelvet, ilyen érzéssel szeretnék nekik mesélni Kínáról, a kínai kultúráról, hogy őket is örömmel töltsse el a tudat, hogy gazdagabak lettek, mind ami a tudásukat illeti, mind lelkileg.

Szentmártoni
Livia

A kantoni konyha

A dél-kínai Guandong tartományban elterjedt főzési stílus a kínai konyhaművészeti ágak közül talán a legismertebb világszerte. Jellegzetessége a rendkívül változatos alapanyagok használata. A szinte kimeríthetetlen választékot Kanton nyüzsgő kikötője biztosította, ahová folyamatosan érkeztek a világ minden tájáról a különféle fűszerek és alapanyagok.

Ahogy azt a fenti kínai közmondás is állítja, az európai emberek által megszokott marha-, sertés-, csirkehúsok mellett a kantoni konyha minden más ehető állatot, illetve azok majdnem minden részét felhasználja. Kacsaláb, kacsanyelv, kutya, macska, kígyók, teknőcök, csigák, tengeri herkentyűk – szinte végtelen a csemegék sora. Az elkészítéskor törekszenek az alapanyagok eredeti ízvilágának és frissességének megőrzésére. Így a lehető leggyorsabb főzési és sütési módokra van szükség, ezek pedig a gőzölés és az úgynevezett dobva-rázva sütés. Az így készült fogások mellett nevezetesek még a kantoni konyha sültjei is.

A kantoni konyha remekművei soha lehetnek nehezek, zsírosak. A szakácsok nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy a fő alapanyagok ízét ne nyomják el a fűszerek, hanem még inkább elősegítsék azok érvényesülését. Az ételek fő alkotórészeinek mindig meg

kell őrizniük frissességüket és aromájukat. A kantoni szakácsoknál az számít a legfőbb bűnnek, ha egy ételt túlfőznek vagy túlfűszereznek.

A kantoni konyha jellegzetessége, hogy nem igazán használ friss fűszernövényeket. Hagyományos szószai aromásabbak, dúsabb és gazdagabb ízvilágot tárnak elénk, mint a többi kínai irányzat. Az erőteljes, sötét szószok lelkét az újhagyoma, szójaszós, rizsbor, ecet, cukor, só, kukoricakeményítő és szezámolaj adja meg. További elmaradhatatlan kellék az osztrigaszós, a sózott, fekete szójababpüré és a rákpaszta. Egyes belsőségekből készült fogásokhoz sok fokhagymát is használnak, főleg azért, hogy semlegesítsék a kellemetlen szagokat. Kis mennyiségben alkalmazzák a csilagánizst, csilipaprikát, gyömbért, fehérborsot és öt fűszer keverékét. A friss alapanyagok mellett a kantoniak széles választékát használják a tartósított élelmiszereknek is, melyek egy másodlagos, mélyebb ízt kölcsönöznek az ételeknek.

A kantoni konyháról szólva meg kell említeni a *dim sum* étkeket, amelyek valójában milliányi különféle kis falatkát jelentenek. Az irányzat egyéb fogásai közül Magyarországon is ismert a kantoni sült rizs, a wontonleves, a cápauszonyleves és az édes-savanyú sertés. Az alábbiakban ez utóbbit mutatjuk be.

Buslig Szonja Andrea

Édes-savanyú sertés

30 dkg sertéshús (szűzérme/oldalal)

1 db hegyes zöldpaprika

½ fej hagyma

1 csésze zöldségkeverék

1 tojás sárgája

2 evőkanál szójaszós

1 evőkanál cukor

3 evőkanál cukor, 3 evőkanál ecet,

½ evőkanál rizsbor, ¼ teáskanál só,

1 evőkanál étkezési keményítő,

3 evőkanál ketchup, 5 evőkanál víz,

1 teáskanál szezámolaj

PÁCLÉ

SZÓSZ

elkészítés:

A húst vágjuk kisebb kockákra, majd a páclében érleljük fél órát. A paprika magjait távolítsuk el, majd vágjuk kisebb kockákra. A hagymát is szeleteljük nagyobb kockákra. A bepácolt húst forgassuk az étkezési keményítőbe, majd közepes lángon süssük olajban aranyszínűre. Ezután vegyük ki az olajból. Ismét hevítsük fel az olajat, majd süssük meg a húst még egyszer körülbelül 30 másodpercig, amíg annak széle ropogóssá nem válik. Ügyeljünk arra, hogy a húskockák ne ragadjanak össze. Mikor ez megtörtént, vegyük ki a húst. Süssük meg 2 evőkanál olajban a felszeletelt hagymát, az előre elkészített zöldségkeveréket (fehérepát, sárgarépát és uborkát vágjunk kockákra, majd sózzuk be és hagyjuk érni 1 órát, ezután hideg vízzel mossuk le, és áztassuk be cukros-ecetes vízbe 2 órára) és a feldarabolt paprikát. Ezután tegyük bele az összekevert szószot. Zárjuk le a lángot, és keverjük hozzá a megsütött húst.

咕噜肉 vagy 古老肉
(gūlūròu, gǔlǎoròu)

Afeljegyzések szerint a *gulaorounak* vagy *gulurounak* nevezett étel valószínűleg 18. századi eredetű, s a Jiangsu tartománybeli cukros-ecetes szószos húsból (*tangcu liji*) fejlődött ki. A Kanton melletti Shunde járásban élő Long család ezen fogással tette próbára házi szakácsa mesterségbeli tudását. A 20. században a kínai bevándorlók terjesztették el Amerikában

A kínai porcelán

Kína és a porcelán az évszázadok során egymástól szinte elválaszthatatlan fogalmakká váltak. Csak hogy egy példát említsünk, az angol China szó egyszerre jelenti az ország nevét és a porcelánt. Nem véletlen ez a szoros kapcsolat, hiszen a kínaiak majdnem egy évezreddel az európaiak előtt fedezték fel a porcelángyártás titkát.

A porcelán felfedezésében, ami a legnemesebb kerámiaanyag, nagy szerepe volt a kínai kerámiagyártás hosszú hagyományának, illetve a porcelángyártáshoz szükséges nyersanyagok (kvarc, kaolin – ennek nevét a kínai Gaoling-hegy adta – és földpát) fellelhetőségének.

Az első porcelánok

Régészeti ásatások során előkerült tárgyak bizonyítják, hogy Kínában fedezték fel a porcelán előfutárát, a világoszöld színű szeladont, amely a kerámia és a porcelán között képez átmenetet. A szeladon legkorábbi példája a Han-dinasztia korában (Kr. e. 206–Kr. u. 220) készített olaj- vagy barnászöld színű kerámia volt, amelyet nemcsak szépsége miatt kedveltek, hanem azon hiedelem miatt is, hogy az edény méreg hatására megváltoztatja a színét.

A kínaiak az első valódi porcelánokat valószínűleg a Tang-dinasztia idején (618–907) készítették, de csak a Song-korban (960–1279) kezdték az előkelő családok számára nagyobb mennyiségben előállítani őket.

A porcelán virágkora

Az egyik leghíresebb kínai porcelánfajta a Ming-dinasztia (1368–1644) korából származó kék-fehér változat, amelyet máz alatti kék festéssel díszítettek. A már kiégetett fehér porcelánedényre a kék mintát ecsettel vitték fel, ezután színtelen, áttetsző mázzal vonták be, majd alacsonyabb hőfokon ismét kiégették. A tárgyakat általában a szokásos festészeti témákkal – növényi motívumokkal, életképekkel, tájképekkel – és szerencseszimbólumokkal díszítették. Ezeket a jellemzően kisméretű edényeket főként napi használatra, étkezési célra szánták. Ezzel szemben az ugyanebből a korból származó, vörös mázzal festett edények elsősorban szertartási célokat szolgáltak.

Díszítési technikák

Ugyanebben az időben, a 15. század környékén, számos máz feletti technikát is kidolgoztak. Ezek közül az egyik legelterjedtebb az úgynevezett „illeszkedő színek” technikája volt. Az eljárás során a máz alatti kék festékkel meghúzták a körvonalakat, amelyeket égetés után különböző színű zománcfestékkel töltöttek ki. A legkedveltebb minták növényeket – krizantémot, ló tuszt, fenyőt, bambuszt, szilvirágot – vagy állatokat – madarakat, pillangókat, sárkányokat – ábrázoltak.

A 17. században a porcelántárgyakon is gyakorivá váltak az addig főként

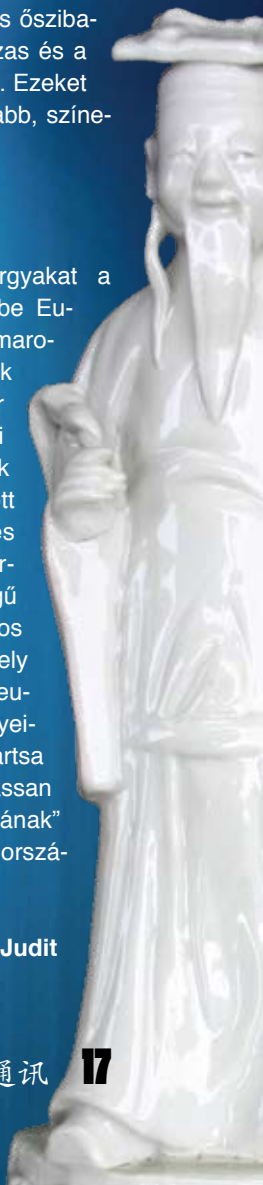

fametszeteken látható jelenetek, híres regényhősök vagy történelmi figurák ábrázolásai. Később már a máz technikáját is továbbfejlesztették. Egyrészt a meglévő módszereket alkalmazva (máz alatti vagy máz feletti díszítés) vékonyabb és üvegszerűbb mázakat vittek fel a tárgyra, másrészt az új technikák alkalmazása során elterjedt az egyszínmáz porcelán, amit még a 19–20. században is szívesen alkalmaztak. Ezek ismertebb típusai az ökörvémáz, a hamvas őszibarack máz, a holdfénymáz és a teapormáz tárgyak voltak. Ezeket immár a korábbinál vastagabb, színezett mázzal vonták be.

A porcelán Európában

Az első kínai porcelántárgyakat a kereszties lovagok hozták be Európába, amelyek aztán hamarosan az uralkodó osztályok luxuscikkévé váltak. Amikor a 17. században az európai kereskedők előtt megnyíltak a kínai kikötők, divatba jött a kínai porcelán gyűjtése és ezzel együtt a porcelántárgyak nagyobb mennyiségű exportja. Ekkoriban számos kínai porcelánkészítő műhely szakosodott arra, hogy az európai piac ízlésének és igényeinek megfelelő mintákkal gyártsa termékeit. Európában így lassan az eddig a „selyem országának” nevezett Kínát, a „porcelán országaként” kezdték emlegetni.

Tóth Andrea Judit

A széllel zengő – avagy a papírsárkány története

Mai kínai nevét a papírsárkány a Tang-korban (618–907) kapta, ekkor nevezték el ezt a találmányt *fengzheng*nek, ami annyit tesz: „széllel zengő”. Nem véletlen a névválasztás, ugyanis ebben az időszakban a sárkányokat elsősorban hadászati célokra használták, segítségével tudták felmérni például a seregek közti távolságot, sok esetben pedig bambuszból készült sípot szereltek rá, így hangot is adott. Ez az időszak azért is jelentős, mert ekkor vált a sárkányeregetés szórakozássá. Az uralkodók különösen élvezték a sárkányok látványát, Xuanzong császár kedvence állítólag a „Nyolc halhatatlan átkel a tengeren” nevű sárkány volt.

A „széllel zengő” ekkor kezdett elterjedni a világ más részein is, így például Koreában, Japánban, Malajziában, Indonéziában, Thaiföldön, illetve Polinéziában – itt egyébként pálmalevelekből is készítenek sárkányokat, amelyeket máig használnak a halászok.

A Ming- (1368–1644) és a Qing-dinasztia (1644–1911) idején a sárkánykészítés szinte már iparággá vált, amelyet össze-

kapcsoltak a szintén rendkívüli népszerűségnek örvendő papírkivágással és a faragással. Az esztétikai fejlődés mellett megtartották a sárkányok gyakorlati funkcióját is, hiszen továbbra is ellátták őket kis bambuszsíppokkal, amelyeknek a hangja akár több kilométerre is elhallatszott. Ebben az időszakban a sárkányok már az irodalomban is megjelentek, például a *Vörös szoba álmának* méltán híres szerzője, Cao Xueqin révén, akinek nemcsak fő művében jelenik meg a sárkány, hanem külön könyvet is szánt a sárkánykészítés fortélyainak bemutatására.

Repülő sas és segélykérés

A széllel zengő papírsárkány történetének bemutatását ugyan a Tang-dinasztiától kezdem, de e találmány létrejötté valójában sokkal korábbra tehető. A feljegyzések szerint ugyanis már a Kr. e. 5. században megjelent a sárkány, méghozzá a híres filozófus, Mo Di (Mozi) nevéhez kötve. A legenda szerint Mo Di a Shandong tartománybeli Lu-hegyen élt, ahol tanítványa, Lu Ban (Gongshu Ban) segítségével fából készített egy sást, amelyet egy napig is tudtak reptetni. Lu

Ban később továbbfejlesztette a technikát, és olyan sárkányt alkotott, amelyet akár három napig is a levegőben tudott tartani.

Sárkányok, legyezők, Majemkirály

A felhasznált anyagok tekintetében a fát később a papír váltotta fel. Fennmaradt egy

A kínaiak számos – azóta a világ minden táján elterjedt – értékes találmányt adtak a világnak, mint a papír, az iránytű, a puskapor vagy éppen az idősek és fiatalok által egyaránt kedvelt papírsárkány. Hogyan is alakult e „játékszer” története? Miből készül, és mi mindenre használták az idők során? A következőkben ezekre a kérdésekre keressük a választ.

történet, amely szerint a 6. században, a Liang-dinasztia idején már papírsárkányokat terveztek, amelyekben különböző üzeneteket rejtettek el. Egy fontos csata során például a császár – szorult helyzetében – ekképpen kért felmentősereget, csakhogy az ostromló sereg lelőtte a levegőben repülő papírsárkányt. A papír megjelenése egyben a sárkányok széleskörű elterjedését is eredményezte, hiszen az alapanyagok ezáltal sokkal olcsóbbak lettek, így a köznép körében is népszerűvé vált ez az időtöltés.

A sárkányokat alakjuk szerint három csoportba szokás osztani: az egyiket az állat alakú sárkányok (pl. sárkány, bagoly, fénix, lepke, fecske), a másikat a mítoszok, irodalmi művek szereplői

(pl. a Majomkirály), a harmadik csoportot pedig a mindennapi használati tárgyakat formázó sárkányok képezik (pl. legyező, lampion).

Sárkányfesztivál, sárkánymúzeum

A sárkányok elkészítési módja és formája tartományonként eltér. Kiemelkedő például Tianjin városa, ahol sok kisebb-nagyobb, fecske alakú sárkányt kötnek csokorba, amelyek reptetés közben olyan látványt nyújtanak, mint egy igazi fecskeraj. Az észak-kínai Shandong tartomány szintén híres a sárkánykészítés terén, itt ugyanis százlábú alakú sárkányokat készítenek, amelyek akár több száz méter hosszúak is lehetnek. E tartományban különösen fontos szerepet tölt be ez a „mesterség”, amit mi sem bizonyít jobban, mint az évente megrendezett Nemzetközi Sárkányfesztivál Weifang városában. Ennek én magam is szemtanúja voltam, hiszen tavaly tavasszal alkalmam nyílt ellátogatnom ebbe a bájos kisvárosba, ahol minden a papírsárkányokhoz kötődik: egyes utcák és terek mellett a fesztiválnak helyet adó stadiont is a papírsárkányról nevezték el, továbbá

itt található a világ egyik legkitűnőbb papírsárkány-múzeuma is.

A papírsárkány hosszú története során számos változáson ment keresztül, különböző célokra használták fel, szépsége mindenkit elbűvölt a császártól a köznépig, s népszerűsége mind a mai napig tart. A sárkány a világ minden tájára elrepült, modern változatát pedig szinte mindenki kipróbálta már, ez ugyanis nem más, mint a repülőgép.

Horváth Alíz

Nem pekingi, nem opera

Amikor először láttam pekingi operát, elvarázsolt a lélegzetelállító színpadi látvány. A gyönyörű, tiszta selymekből készült jelmezek forgataga, a színek kavalkádja, a zene mágiája és a káprázatos technikai tudás azonnal rabul ejtett.

A hagyományos kínai színház egyik irányzata, a pekingi opera valójában sem nem pekingi, sem nem opera. Ezt a megtévesztő elnevezést jobb műfaji meghatározás híján kapta. Itt is énekes-zenés előadásról van szó, de az európai értelemben vett operához a kínai színháznak nincs sok köze. Ez a méltóságteljes, tökéletesre csiszolódott, az európai operánál jóval összetettebb művészeti forma a drámai párbeszédet, a zenekari kísérettel történő éneklést, az akrobatikát, a némajátékot és a táncot egyesíti magában.

A császár születésnapja

A kínai színháztörténet szerint 1790-ben, a Qing-dinasztia egyik uralkodó-

jának, Qianlong császárnak nyolcvanadik születésnapjára Anhui tartománybéli színjátszó csoportok érkeztek a fővárosba. A ceremóniát követően a csoportok a városban maradtak, és a nagyközönségnek játszottak. Később újabb társulatok is eljöttek Pekingbe, akik természetesen magukkal hozták saját színházi és zenei hagyományait. A császárvárosban így módon összegyűlt színésztársulatok közös munkájának eredményeként jött létre – a regionális színházak népi formáinak és az arisztokratikus színjátszás hagyományainak ötvöződéssel – a kínai kultúra egyik gyöngyszeme, a pekingi opera.

A pekingi opera repertoárja a kínai történelem legnevesebb eseményein, a – népmesékből, legendákból és a mitikus hagyományból táplálkozó – irodalmi műveken, az udvari és a mindennapi életből vett történeteken alapul. Az akrobatikus és pantomim elemekben gazdag színdarabok közül a legnépszerűbb a *Nyugati utazás* című regényből ismert Majomkirály történetét feldolgozó *A hármas keresztút* és *A Majomkirály felforgatja az Ég palotáját*.

Az opera kulcsai

A pekingi opera színpada három oldalról nyitott, téglalap alakú emelvény, amely teljesen üres, időnként egy asztal kerül rá két székkal. A 6–8 tagú zenekar a színpad jobb oldalán helyezkedik el. A húros és fafúvós hangszerek mellett rendkívül fontos szerepe van az ütősöknek, amelyek az egész előadás ritmikai hátterét és tempóját adják. Az európai szemmel puritánnak mondható, látha-

tatlan rendszer uralta színpadon meglehetősen szuggesztív, a pantomimet idéző, stilizált mozgássorokkal dolgozó, kecses színészeket láthatunk. Minden mozdulatnak pontos jelentése van, amit szigorú koreográfia szabályoz.

A láb magasra emelése például azt jelenti, hogy a szereplő átlép egy küszöböt. Ezek az aprólékosan kidolgozott mozdulatrendszer szerepkörönként változnak, minden lépés, fej- és kéztartás információk sokaságát hordozza. (A kifinomultságot jellemzi, hogy például a női szerepkörhöz tartozó színész legalább húszféle módon tud rámutatni valamire.) Díszlet hiányában előre megállapított jelentésű elemeket használnak: a zöld faág azt jelzi, hogy kertben játszódik a jelenet, a gyertyafény az estét jelöli. A szekéren való utazás jelzéséhez elegendő egy vízszintesen tartott, stilizált kereket ábrázoló zászló, a kézben tartott ostor pedig azt jelenti, hogy a szereplő lovagol. A hadvezér vállaira erősített négy zászló egy egész hadsereget szimbolizál.

A szereplők

A pekingi opera hagyománya a szereplőket négy szerepkörbe sorolja: férfi, női, festett arcú és komikus. Ezek a szerepkörök további altípusokra oszthatók életkor vagy foglalkozás szerint, ezáltal mutatkozik

meg valódi értelmük. Például a férfi szerepkörben a következő négy altípussal találkozhatunk: idős vagy középkorú férfi, fiatal férfi, írástudó és katona. A különböző altípusoknak viselkedésben, öltözetben, arcfestési technikában és hangban megnyilvánuló jellemvonásai vannak. A klasszikus kínai színház hagyományai szerint a 20. század elejéig a női szerepeket is férfiak játszották. El kellett sajátítaniuk a kecses járást, a kényeskedő modort, a lány mozdulatokat és a magas hangon való beszédet és éneklést is. A pekingi opera legnagyobb művésze, Mei Lanfang – a női szerepek kitűnő alakítójaként – játékaival minden alkalommal felejthetetlen élményt nyújtott a közönség számára.

Meghatározott jelentése van a jelmezeknek és a hozzájuk tartozó kiegészítőknek, kellékeknek is. A szereplők társadalmi helyzetét, jellembeli tulajdonságait, erényeit vagy hibáit szimbolizálja és segít az egyes szerepkörök elkülönítésében is az öltözékek színe, szabása és mintázata. A császár sárga színt visel, vörös és fekete színű a nagyhatalmú, erényes szereplők ruházata. A leggyakrabban használt díszítőmotívumok a sárkány, a főnixmadár és a szilvavirág.

Festett arcok

A pekingi opera egyik legfontosabb eleme az arcfestés. E bonyolult mű-

vészet a színészek különböző színűre festett, csíkokkal és ábrákkal díszített arcát mozdulatlan maszkká varázsolja. Az egész arcot befedő festés színeinek itt is nagy a jelentősége, akárcsak a jelmezeknél. A piros arc bátor, hűséges és nemes jellemet takar, a fehér arc gonosz, ravasz és áruló természetre utal, a fekete arc az egyenességet jelzi, a zöld arc pedig a féltelmetes szellemeké. Az isteni és felsőbbrendű alakok arcát arany színezi. A szimmetrikus vonalak mindig a jót emelik ki, míg az aszimmetrikus ornamentika a gonoszra utal. Nagyon rossz jellemet példáz a szemöldök nem találkozó, aszimmetrikus megnyújtása. A női szerepköröknél látható mandulavágású szemvonal felnagyítására pedig azért van szükség, mert – mint már említettem – a női szerepeket is hagyományosan férfiak játszották.

A pekingi opera, e bonyolult művészi jelenség befogadását segítő kulcsok ismeretét képzelőerővel is párosítanunk kell, hogy felkészültebben tudjunk beülni egy előadásra. S ezen kívül nagy szükség van alázatra, hiszen az, amit a színpadon láthatunk, egy-egy emberélet megfestett munkájának eredménye.

Deme Livia Heléna

A Sichuan felmentésére induló kínai seregek élén maga a rettegett Gao Pian lovagol. Amikor jelentik neki, hogy a déli Nanzhao Királyság seregei elől a vidékről mindenki Chengduba menekült, ezért a városban vízhiány van, a hadvezér legyint, és előre küld egy embert: mindenki menjen nyugodtan vissza a földjeire, mert őelőle eddig még mindig megfutamodtak a déliek. Majd kedélyesen férgeknek titulálja a Nanzhao-beli katonákat, akiket ő el fog taposni. A tábornoknak igaza lett, a csapatok valóban súlyos vereségeket szenvedtek, és elvonultak. Ám a Tang-dinasztia három évtizeddel ezután bekövetkezett bukását a kínai történetírói hagyomány szerint éppen ezek a lenézett „déliek” idézték elő.

Dél hercege, Nanzhao

Pedig a mai kínai Yunnan tartomány területén a 7–10. század között fennálló Nanzhao Birodalom önmagában sosem jelentett elsődrendű fenyegetést a Tang-dinasztia (618–907) számára. Azokkal az államokkal, amelyek komolyan veszélyeztethették, Kína többek között az uralkodócsaládok közötti házasságokkal igyekezett fenntartani a békét. Így kapott kínai hercegnő-feleséget Tibet, a Türk Birodalom és az ujgur kagán is. Nanzhao esetében azonban sosem merült fel komolyan a birodalomközi házasság. A déli fejedelemség nem foglalt el kitüntetett helyet Kína külügyi hierarchijában sem: míg például Tibet többször is ki tudta kényszeríteni

az egyenrangú diplomáciai kapcsolatot, addig Nanzhaót a császár mindig alattvalójának tekintette. A kis déli állammal folytatott kereskedelem sem volt jelentős.

Déli vér

Mindezek ellenére Kína számára a térség a kezdetektől fogva állandó bajok forrása volt. Ennek legfőbb oka a terület bonyolult etnikai viszonyrendszere, illetve az itt élő népcsoportoknak a kínaiakétól eltérő életmódja, társadalmi és gazdasági berendezkedése.

Éghajlata átmenetet képez a Kínai Birodalom törzsterületeit jellemző mérsékelt, illetve szubtrópusi, valamint a Délkelet-Ázsiára jellemző trópusi éghajlati öv között. Ilyen viszonyok között a kis, mozgékony közösségek a legéletképesebbek. A természeti és politikai körülmények – két erős

birodalom, India és Kína állandó szomszédsága – rákényszerítették az itt élőket a fokozott alkalmazkodóképességre, a gyors reagálásra, a számukra a nagy államok szorítása közepette kínálkozó tér azonnali kihasználására. Kínának állandóan résen kellett lennie a délnyugati határain, mert a hibákról Nanzhao kiváló kémhálózata azonnal tudomást szerzett.

Jóbarátság – fenntartásokkal

A terület és Kína közötti viszony precedens értékű kialakítása Zhuge Liang nevéhez fűződik. A Három királyság kora (220–265) egyik, Sichuan területén kialakuló államának főhivatalnokaként zsákmányszerző hadjáratot vezet délnyugatra, de nem törekszik a terület feletti direkt uralomra, hanem, mint országa szomszédaival, baráti viszonyt alakít ki. A helyi vezetőket elismeri a terület – elvben hozzá lojális – urainak, támogatja őket, abban bízva, hogy így vonzóvá teszi számukra a kínai kultúrát, amit lassanként min-

den törzs magától átvesz, és így nem jelentenek többé veszélyt a kínai területekre. Ez a megbékítő politika mintává válik a későbbi kínai dinasztiák számára, mivel a terület gazdagsága, valamint a Yunnanon át Indiába vezető kereskedelmi út biztosítása érdekeltté teszi a kínaiakat egy legalábbis adminisztratív ellenőrzés kiépítésében. Tibet 7. századi megerősödésével pedig stratégiaileg is fontossá válik a térség, mert Kína egyrészt igyekszik megakadályozni, hogy Tibet meghódítsa a saját határán élő népeket, másrészt szövetkezni próbál a helyi törzsekkel Tibet ellen.

Időről időre eltérő elképzelések is megfogalmazódnak azonban a délnyugati kapcsolatokról. Néhány hivatalnok a terület teljes meghódítását és végleges annektálását javasolja a császárnak. Mivel azonban a kínaiak számára áttekinthetetlen etnikai viszonyok lehetetlenné teszik a közvetlen ellenőrzést, ez az álláspont sosem nyert teret. Más, főleg a határon szolgáló hivatalnokok a terület teljes feladását szorgalmazzák, mert úgy gondolják, a névleges kínai felügyelet nem éri meg a befektetett pénzt és energiát. A yunnani katonai és adminisztratív jelenlét költségeit ugyanis rendszerint Sichuan lakosságára terhelik, a déli törzsek viszont hol behódolnak, hol fellázadnak, nem fizetnek adót, és gyakori támadásaikkal súlyos veszteségeket okoznak a kínaiaknak. Ezért egy természetes határ mögé kellene

visszahúzódnai, és az attól délre eső területeket nem tekinteni többé kínai érdekszférának. Ezt a stratégiát szintén elveti a Tang Kína (960–1279 között, a Song-dinasztia külpolitikájában azonban ez az elv lesz meghatározó), és – mivel a politikai szervezethez hiánya megnehezíti a kiegyensúlyozott kapcsolatokat – stabil, a többi etnikumot kordában tartó helyi uralkodó elit kialakítására törekszik. Erre a szerepre a 8. század elején a Nanzhao Királyság látszik Kína szempontjából a legalkalmasabbnak.

A független bábálla

Nyugat-Yunnan tibeto-burmai nyelveket beszélő népessége két etnikumból, a már akkor erősen sinizálódott *bai*, valamint a harciasabb *yi* csoportokból állt. A vezető elit azokból a *yi* klánokból került ki, amelyeket erős *bai*, tehát végső soron kínai hatások értek. Bár a hatalom *yi* kézben volt, nem nélkülözhetők a *bai*ok politikai és kulturális szakértelmét, így ők kerültek hivatalnoki posztokra.

Nem véletlen, hogy a helyi államocskák közül éppen a kínai

határtól legtávolabbi Nanzhao emelkedett ki, és hódította meg sorra a többi államot. A kínai külpolitikának ugyanis jellemző taktikája volt az egyik csoportot más csoportok féken tartására használni, illetve a távolabbival szövetkezni a közeli ellen. Ráadásul Kína azt hitte, a térség népei közül, melyek az erőviszonyoktól függően hol Tibetnek, hol Kínának hódoltak be, egyedül Nanzhaónak nincs kapcsolata Tibet-

tel. Így Kína nemcsak jóváhagyta, hanem katonailag is támogatta a Nanzhao király, Pi Luoge expanziós terveit, és 738-ban, miután Yunnan egyesítésével Pi megalapította a Nanzhao királyságot, a kínai udvar a „Yunnan királya” címet adományozza neki.

750-ben azonban Pi Luoge utódjának, Guo Lefengnek a seregei rá-támadnak az észak-vietnami Annam kínai protektorátus székhelyére, és megölik a kínai helytartót. Bár a kínai források is elismerik, hogy a viszályt a helytartó okozta, mert túlzott követeléseit voltak Nanzhaóval szemben, ráadásul viszonyt folytatott Guo Lefeng feleségével, és bár Guo a helytartó megölésével lezártnak tekintette volna a dolgot – hiszen neki nem a Tang udvarral támadt konfliktusa, csak Annam vezetőjével –, a kínai udvar nem hisz a hűségében, és büntetőhadjáratot indít Yunnanba. Guo bocsánatot kér, és egyben megfenyegeti Kínát, hogy ha nem állítják le a hadjáratot, akkor szövetségre lép Tibettel. Mivel Kína nem vonja vissza a seregeket, Nanzhao valóban a tibeti királyhoz fordul, aki öcscséül fogadja Guót, majd Guo tibeti támogatással hatalmas vereséget mér a kínai csapatokra.

Nanzhao és Tibet szövetsége annál fenyegetőbb, mivel a 755-ös An Lushan-féle lázadás okozta belső bizonytalanság különösen sebezhetővé teszi Kínát. A lázadás leverésére a délnyugati határról minden sereget az ország belsejébe vezényelnek, így Nanzhao délen területeket hódít el Kínától.

779-ben Nanzhao és Tibet hadjáratot indít Kína ellen, ám a kínai csapatok visszaverik a támadást. A vereség megingatja a két állam szövetségét, ráadásul Tibet a kudarc miatt Nanzhao-beli tiszteket végeztet ki, és rengeteg katonát követel Yunnanból.

Wei Gao levele

Kínában egy tehetséges főminiszter, Li Bi eközben egy Tibet elleni szövetség megszervezésén dolgozik. A terv sarokköve a Tibetet északról határoló Ujgur Birodalom, illetve Tibet

délkeleti szomszédja, Nanzhao meggyerése. A 780-as években Kína ismét kapcsolatba lép Nanzhaóval. Wei Gao sichuani határőrparancsnok, kihasználva a Tibet és Nanzhao közötti feszültséget, levelet ír Nanzhao uralkodójának, Yi Mouxunnek átállási szándékának elfogadásáról – ám a levelet Tibetbe küldi. Tibet erre húszezer katonát vezényel Nanzhao északi határára, hogy elvágja Kínától az országot. Yi válaszul visszahívja katonáit a tibeti seregből, és 792-re a két szövetséges már egymás ellen fegyverkeznek.

794-ben Yi Mouxun felbontja a tibeti szövetséget, és a Tang udvar Nanzhao királyává koronázza őt. Ettől fogva Kína komoly vereségeket mér Tibetre, Nanzhao pedig meghódítja a burmai Pyu királyságot.

Katonák műveltsége

Nanzhao államberendezkedésén jól tetten érhető a kínai minták befolyása. Nanzhao királya még a Tang császárnál is erősebb abszolút uralkodó, aki a főminiszterek 6–8 főből álló tanácsára támaszkodva kormányoz. A hat különböző funkciójú miniszter a Tang udvar hat minisztériumára emlékeztet, ám Nanzhao esetében nincs szertartásügyi, van viszont külügyminiszter – mutatva a kínai mintáknak a saját, külső viszonyoktól erősen függő helyzetükhöz illő alkalmazását. A miniszterek egyidejűleg tábornokok is, mert az állam minden civil posztját katonai érdemek alapján töltik be. A katonai bürokrácia élén tizenkét tábornok áll, a hadsereget gyalogság, lovasság és elit testőrség alkotja. A katonáknak maguknak kell lóról és fegyverről gondoskodniuk, és a seregek a hadjáratok alatt jóformán semmilyen étel-miszer-ellátást nem kapnak, hogy mielőbb végezzenek a hadműveletekkel. A ka-

tonák ellenséges területen szabadon rabolhatnak. Kínai mintára bevezetik a vizsgarendszert, a katonáknak írás- és harci versenyeken, a hivatalnokoknak pedig matematikai és írásbeli ismereteket mérő vizsgákon kell részt venniük.

Nanzhao gazdaságának alapja a bányászat, selyemhernyó- és lótenyésztés mellett a földművelés. A földeket rang szerint osztják el, a termelés alapja a szolgamunka – a termelők csak egy kis hányadot kapnak a termésből önmaguk fenntartására. Nanzhao számára ezért központi kérdés a szolgaként eladható hadifoglyok utánpótlása. Ennek érdekében még Kína szövetségeseként is többször betörnek

kínai területekre, így hurcolnak el 829-ben több ezer kézművest és textiliparost Sichuanból.

Yi Mouxun király nevelője is egy kínai hadifogoly, Zheng Hui volt. Mikor Yi hatalomra kerül, Zheng is döntéshozó pozícióba jut, így az udvarban meggyökeresedik a kínai ízlés. Zheng buzdítja a királyt a Tibettel való szakításra és a Kínával való újraszövetkezésre. Yi kínai műveltség iránti vonzalma abban is megnyilvánul, hogy 799-ben megkéri Wei Gaót, biztosítson tanulási lehetőséget Chengduban Nanzhao-beli fiatalok számára. Így déliek ezrei tanulnak összesen ötven éven át kínai irodalmat és matematikát. Az idegen hatások beépítése ellenére azonban az ország mindvégig képes megőrizni függetlenségét

A 9. századra államvallássá válik a buddhizmus, királyi támogatással épülnek a kolostorok. A leghíresebb templom a Chongsheng templom a Dali-tó partján, három pagodája máig ép.

A szövetséges ellenség

A 9. század második felére feszültségek támadnak Kína és Nanzhao között: a déli állam többször is elfoglalja Hanoi, és Chengduba maga a király, Shi Long vezet rablóhadjáratot. Érdekes módon azonban ezek fölött az incidensek fölött Kína hajlandó volna szemétt hunyni – azt azonban nem fogadja el az udvar, hogy Shi Long nevében tabu-írásjegyet (egy korábbi kínai császár személynevének

egy eleme) szerepel. Amíg Shi Long nem változtat nevet, a császár nem ismeri el Nanzhao királyaként.

A háborúskodás azonban mindkét felet kimeríti, ráadásul Kínában ekkor robban ki a Pang Xun-féle felkelés – a kínai seregek egy része nem hajlandó a gyilkos nanzhaói határszakaszon szolgálni, ezért 868-ban fellázad. A katonákhoz elégedetlen parasztok tömegei csatlakoznak. Ez a felkelés a Tang-dinasztiát végképp megrázó Huang Chao-lázadás előfutára, ezért a kínai történetírás a Tang birodalom bukásáért közvetve Nanzhaót teszi felelőssé.

Gao Pian, a tehetséges költő és hadvezér 874-ben szétveri a Sichuan ellen induló Nanzhao-beli seregeket, majd megmérgezteti Nanzhao legtehetségesebb minisztereit. A kegyelemdőfést annak a kínai Zheng

Nanzhao kultúrájának fontos forrása a *Nanzhao képes története (Nanzhao tuzhuan)* című tekercs, amely egy buddhista történet mellett Nanzhao megalapítását meséli el.

Huinak a leszármazottja adja meg, aki Yi Mouxun nevelője volt: 902-ben kiirtja Nanzhao uralkodócsaládját, és új – rövid életű – államot alapít. A Tang-ház azonban nem sokkal éli túl déli riválisát: 907-ben végleg megszűnik, s Kína kisebb-nagyobb királyságokra esik szét. Nanzhao utódállamának, a 937-ben alakult Dali Királyságnak a területét csak a mongol Yuan-dinasztiát csatolja végleg Kínához a 13. században.

Kálmán Bálint

Konfuciusz szülőföldje

Shandong

Kína egyik legnépesebb, leggazdagabb és legismertebb tartománya Shandong, amelynek kulturális hagyományai is rendkívül hosszú időre nyúlnak vissza. Itt élt Konfuciusz, itt található Kína legszentebb hegye, a Taishan, manapság pedig olyan óriásvállalatok is eszünkbe juthatnak róla, mint a Qingdao Sörgyár, a Haier és a Hisense.

Shandong nagy része az Észak-kínai-alföldhöz tartozik, csak a tartomány közepén, illetve a keleti nyúlványát alkotó Shandong-félszigeten emelkednek hegyek, de kínai viszonylatban ezek sem számítanak magasnak. A területet keletről tenger szegélyezi,

Shandong Kína legnagyobb búza- és gyapottermelője, jelentős az arany-, gyémánt-, zafír-, só- és olajkitermelése, emellett fontos ipari és turisztikai központ. Tartományi székvárosa a belsejében található Ji'nan, de legalább ilyen jelentős város a tengerparti Qingdao is. Jelentős nemzeti kisebbségek nem élnek itt, a népesség 99%-a *han* kínai, akik az észak-kínai nyelvjárás – vagyis a hivatalos mandarin nyelv – helyi változatait beszélik. Érdekeség, hogy a statisztikák szerint Kínában a shandongiak átlagos testmagassága a legnagyobb.

Konfuciusz hazája

Shandong már az ókor óta a kínai világ szívéhez tartozott. A területén volt található a Kr. e. I. évezred Qi és Lu fejedelemsége, ez utóbbiban született és tanított a Kr. e. 6–5. században Konfuciusz. A császárság Kr. e. 221-es megalapításától fogva a Kínai Birodalom része lett. A 19. század végén a német, s kis részben a brit érdekszféra részévé vált (ekkor építették a németek az első sörgyárat Qingdaóban), így a nyugati világgal is viszonylag korán élénk kapcsolatba került.

Shandongban két világörökségi helyszín található. Az egyik a Qufu nevű kisvárosban, az ősi Lu állam fővárosában Konfuciusz templomának, sírkertjének és palotájának együttese, ahová évente bel- és külföldi turisták milliói látogatnak el. Konfuciusz háromszobás lakóházát már két

évvel a mester halála után templommá nyilvánította Lu fejedelme, majd Kr. e. 205-ben a Han-dinasztiát megalapító Han Gaozu császár személyesen látogatott ide áldozatot bemutatni. Azóta számos császár elzarándokolt ide,

az eredeti házat elbontották, helyére az idők során hatalmas épületkomplexumot emeltek. Ma a Konfuciusz-templom Kína második legnagyobb történelmi épületegyüttese a pekingi Tiltott Város után, kiterjedése 16 ezer m², s 460 helyiség található benne. Mai formáját 1500 körül nyerte el. Manapság minden évben szeptember 28-án – Konfuciusz állítólagos születésnapján – nagyszabású ünnepséget rendeznek itt.

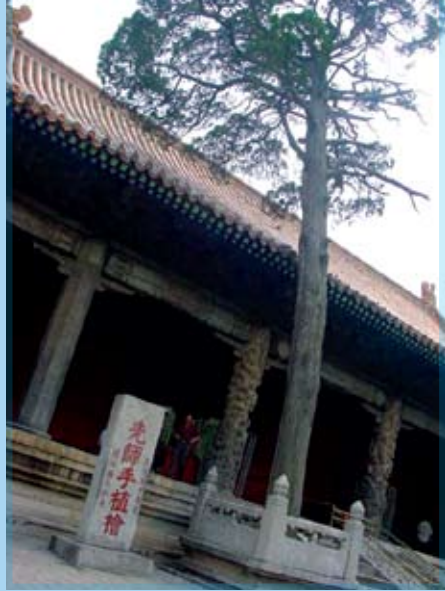
A templom mellett található Konfuciusz – pontosabban a Kong család – palotája, ahol Konfuciusz leszármazottai éltek. Konfuciusz utódai jelentik a világ legrégebbi folyamatosan dokumentált családját, ők az ókortól egészen 1937-ig, a japán támadásig az állandóan bővülő épületegyüttesben éltek. A család tagjainak mindig különleges előjogaik voltak, számos császári kegyben részesültek, s az ő kötelességük volt a különböző szertartások elvégzése Qufuban. A palota ma 152 épületből áll, 480 helyiséggel. Konfuciusznak jelenleg több ezer leszármazottja él, a család főágának 80. nemzedékbeli képviselője 2006-ban született meg. A családi temető a városon kívül található, a 3,6 km²-es árnyas ligetben a becslések szerint 100 ezer családtag nyugszik, s itt található Konfuciusz – valószínűleg üres – sírja is.

A legszentebb hegy

A másik világörökségi helyszín Shandongban a Taishan. Kínában bizonyos hegyek (pontosabban hegycsoportok) az ősidőktől fogva szentnek számítottak, de a legkiemelkedőbb mindig is a Shandong közepén emelkedő Taishan volt. A hegység legmagasabb csúcsa az 1545 m magas Jåde Császár-hegy (Yuhuang ding). A környék legalább háromezer éve fontos zarándokközpont, számos császár jött ide áldozatot bemutatni az Égnek és a

s keresztülfolyik rajta a Sárga-folyó. Ez – Henan után – Kína második legnépesebb tartománya, s GDP-je is a második legmagasabb (Guangdong után; igaz, az egy főre jutó GDP-ben csupán a hetedik).

Földnek, s rengeteg templom, sztéle, sziklafelirat, kulturális emlék található a környéken. A táj 80%-át erdő borítja, találunk itt többek között 2100 éves ciprusfákat is, amelyeket a Han-házi Wu császár ültetett. Ha fel akarunk jutni a hegy tetejére, akkor ezt megtehetjük a 9 km hosszú, 7200 fokból álló lépcsőn, amely a hegy legaljáról indul, de drótkötélpálya is a rendelkezésünkre áll. Így vagy úgy, de mindenképpen érdemes felmenni, mert a csúcstról a világ egyik legszebb látványában lehet részünk. (Ám számítsunk rá, hogy ha a lépcsőket választjuk, akkor utána jó pár napig remegni fog a lábunk).

A tengerpart

A Shandong-félsziget legészakibb csúcsán található Penglai városa, amely a kínai mitológiában rendkívül fontos szerepet játszott: itt éltek a halhatatlannok. Pontosabban a mitológiai Penglai egy misztikus sziget volt valahol a Keleti-tengerben, de ez a köztudatban összemósódott a várossal, amelynek lakói természetesen büszkék voltak e hagyományra, s azt hirdették, hogy náluk szokott partra szállni a híres „nyolc halhatatlan”. Mindenesetre tény, hogy a város tengerpartjáról a víz felett gyakran látni különleges délibábot, amely időnként a tengerben úszó szigetet, hegyet formáz – talán innen eredeztethető a legenda. A várostól északra a tengerparton található az 1061-ben épült Penglai pavilon, Kína „négy híres pavilonjának” egyike, ahonnan remek kilátás nyílik a tengerre. A pavilon környékén számtalan más régi épület található, tele az elmúlt évszázadok híres írástudóinak felirataival, kalligráfiáival.

A félsziget déli részén terül el Qingdao, a tartomány legnagyobb kikötője, amely rendszeresen szerepel a Kína „legélhetőbb városait” felsoroló listák élvonalában. A város akkor tett szert kiemelkedő jelentőségre, amikor 1898-ban német fennhatóság alá került, s modern ipari központtá és a német flotta egyik bázisává vált. Az európai stílusú épületek ma is megvannak, s a város egyik fő látványosságát jelentik a gyönyörű tengerpart mellett. Ez utóbbi adott helyet a 2008-as olimpia vitorlás versenyeknek.

Qingdaótól nem messze található a Laoshan, a taoizmus egyik szent hegye. 1133 m magas csúcsa szinte rögtön a tengerparton emelkedik, így a kilátás itt is lenyűgöző. A hegyen több taoista templom áll, ezeken kívül ősi fák, források, furcsa alakú sziklák csalogatják a látogatókat. A laoshani források vízből főzik Kína leghíresebb sörét, a Qingdaót.

Ji'nan, a tartományi székhely

Shandong belsejében található a tartományi kormányzat székhelye, Ji'nan. A nagy múltú város ma fontos közlekedési csomópont és ipari centrum, de számos látványosságnak is otthont ad. A város leginkább parkjairól és forrásairól híres, ez utóbbiak közül a Baotu- (Ugráló-) forrás a legismertebb, amely Qianlong császártól elnyerte „Az Égalatti legelső forrása” megtisztelő címet. Ji'nan az egész tartomány legfontosabb buddhista központja, számos buddhista templom, pagoda és egyéb emlék található a környékén, például az Ezer Buddha-szirt, ahol több száz Tang-kori faragvány látható.

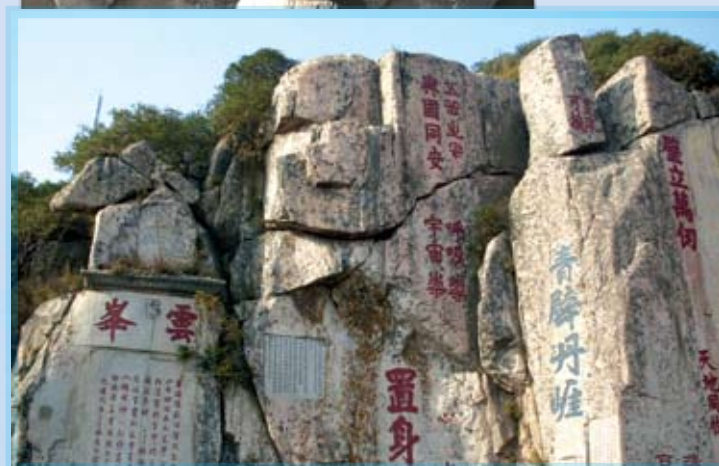
A konyha

A shandongi konyha egyike Kína nyolc nagy gasztronómiai iskolájának. Három irányzata van: a tengerparti Jiaodong konyha, amely a könnyű tengeri ételekre épít; a belső-

shandongi Ji'nan irányzat, amely leveseiről híres; és külön irányzatnak számít „Konfuciusz családjának konyhája”, amely rendkívül kifinomult, gazdag és drága voltának köszönhetően a császári családban és egyéb előkelőségek körében volt népszerű. A shandongi konyha nagy hatással volt a többi kínai iskolára, a pekingi, tianjini és északkelet-kínai konyha egyértelműen ebből ered. Nagy mennyiségben használ földmogyorót, különféle gabonákat (búza, árpa, köles, zab, kukorica) és ecetet, amely a tartomány egyik legismertebb terméke. A legnevezetesebb shandongi fogás az édes-savanyú ponty – ez azonban csak akkor autentikus, ha a halat a Sárga-folyóból fogták ki.

Shandong a kínai kultúra egyik szíve és bölcsője, s Pekinghez viszonylag közel található, így könnyen megközelíthető. Akár a természeti szépségek, akár az ősi kínai kultúra, akár a gasztronómiai élvezetek vagy a jó boltok érdeklik az embert, mindenképpen érdemes ellátogatni ide.

Salát Gergely

Könyvajánló – Új könyvek Kínáról

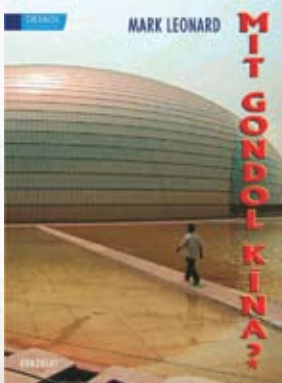
Az elmúlt fél évben sem maradtak olvasnivaló nélkül a Kína iránt érdeklődők. A számos ismeretterjesztő album, képeskönyv mellett jó néhány tartalmasabb kiadvány is megjelent. Az alábbiakban ezekből válogatunk.

Mark Leonard: Mit gondol Kína?

Fordította Molnár Edit és Torma Péter.

Gondolat, 2008, 166 o., 2290 ft.

Mark Leonard brit külpolitikai elemző, az Európai Külpolitikai Tanács nevű szellemi műhely egyik vezetője egy Kínán kívül jószerevel ismeretlen világba vezeti be olvasóit: a Kínán belüli politikaelméleti iskolák, szellemi áramlatok, politikai gondolkodók vitáiba, eszmecseréibe, küzdelmeibe. Kívülről úgy tűnik, hogy Kína politikai élete és vezetése teljesen egységes, monolit tömböt alkot, amely az élet minden területén egységes álláspontot képvisel. Valójában azonban – ahogy a szerző bizonyítja – a kínai politikai szférán belül és a vezetés szellemi hátszögében élénk viták folynak a Kína által követendő útról, Kína globális szerepéről, a nagyhatalom jövőjéről. A két fő szembenálló áramlat az Új Jobboldal és az Új Baloldal – az előbbi a további szabadpiaci reformokban látja Kína fejlődésének kulcsát, az utóbbi a szociális problémák enyhítését és a nagyhatalmiság feltételének tartja –, ezek a rendszeren belül, egymással vitázva, de egymást kiegészítve léteznek. Az pedig, hogy a kínai politikai gondolkodók hogyan látják Kínát és a világot, s hogy melyikük befolyása érvényesül egy-egy döntésben, az egész világra hatással van. Ezért is fontos, hogy a Kínán belül zajló diskurzust a külvilág is megismerje – ehhez jelenti az első lépést Leonard könyve. Mert ahogy a szerző utal rá: míg eddig az volt a fő dilemma, hogy mit kezd a világ Kínával, most egyre inkább az az igazi kérdés, hogy Kína mit kezd a világgal. Ez pedig nagyrészt a Kínán belüli vitákban fog eldőlni.

Ted C. Fishman:

Kína Zrt.

Az új superhatalom kihívása Amerika és a világ számára

Fordította Boris János és Somogyi Ágnes.

Gondolat, 2008, 468 o., 3290 ft.

Az amerikai újságíró és üzletember könyve 2005-ös megjelenésekor hatalmas visszhangot váltott ki az Egyesült Államokban, mivel minden korábbi írásnál meggyőzőbben bizonyította, hogy a világ erőviszonyai alapvetően megváltoztak, s Kína megkerülhetetlen superhatalommá vált. Így az USA-nak és az egész világnak újra kell értékelnie a világról alkotott képét. A terjedelmes könyv végigtárgyalja a kínai „reform és nyitás” jellegzetességeit, történetét, Kína felemelkedésének belső és külső következményeit, a kínai gazdasági élet sajátosságait, az óriási kínai fejlődés hatását a világra. Bár a szerző rendkívül felkészült, a mű nem tudományos elemzés, hanem inkább egy jó megfigyelő-képességgel megáldott riporter többéves munkájának összefoglalása. Fishman ír a kínaiak mindennapi életéről, a kínai áruk globális dömpingjéről, a kínai politikai rendszerről és gazdaságról. A szerző amellett érvel, hogy Kínát hatalmas munkaerő-tartaléka és a kínaiakra jellemző vállalkozó szellem a világ egyik legjelentősebb szereplőjévé teszi. Ahogy előszavában írja: „Kína manapság mindenütt ott van. Befolyásolja mindennapi életünket, mint fogyasztókét, mint munkavállalókéit és mint állampolgárokat. A »MADE IN CHINA« szavak univerzálisak, akár a pénz... Nem volt még ország, amely sikeresebben próbálta volna egyszerre megmászni a gazdasági fejlődés minden lépcsőfokát. Nincs ország, amely jobban játszaná a világgazdasági játszmát. Nincs ország, amely úgy megpróbálta volna a régi globális gazdasági hierarchiát, mint Kína.”

Rácz Lajos:

Sárkány új tükörben. Kína a 21. században

Novella, 2008, 284 o., 2490 ft.

A szerző katonatiszt, biztonságpolitikai szakértő, főiskolai tanár, aki nyolc éven keresztül Magyarország katonai attaséja volt Pekingben. Ez alatt az idő alatt volt alkalma alaposan megismerni Kínát és a kínaiakat, s a jelen könyv ekkori élményein, tapasztalatain, gondolatain alapul. A munka egyfajta esszégyűjtemény, amely az idők során született írásokból, különböző előadásokból, tanulmányokból, interjúkból áll, ám valamennyiben közös a szerző azon szándéka, hogy lerombolja a Kínával kapcsolatos macacs tévhiteket. Az írások egy része katonai és biztonságpolitikával foglalkozik, a többi pedig a legkülönbözőbb témákkal, amelyeket a szerző fontosnak tart. A szerző fő tétele, hogy Kína és a kínaiak változnak, ám a velük kapcsolatos tudatlanság csaknem változatlan, amiben a médiának is nagy szerepe van. A szenvedélyes, sokszor kifejezetten – és vállaltan – indulatos írások remekül rámutatnak arra, hogy számos véleményformáló és a közvélemény nagy része mennyire tájékozatlan kínai ügyekben, s hogy ez milyen veszélyeket rejt magában. A könyvben, egy jó szemű és jó tollú szerző művében talán éppen az a legértékesebb, hogy sarkos megfogalmazásaival sokszor gondolkodásra, vitára ingerel, s messziről elkerüli a Kínával kapcsolatos közhelyeket, amelyekkel nap mint nap találkozhatunk.

Csornai Katalin:

A dunhuangi sziklatemplom manicheus kézirattekercei

HUN-idea, 2008, 164 o., 2000 ft.

A manicheizmus valaha az egyik legnagyobb világvallás volt, mára azonban eltűnt, s emlékeiből is csak igen kevés maradt fenn. A vallás a Tang-korban Kínában is jelen volt, bizonyos szövegeit kínaira is lefordították, s maguk a kínai manicheusok is írtak új vallási szövegeket. E kínai nyelvű szövegek nagy része elveszett, de közülük hármát a 20. század elején megtaláltak Dunhuangnál, az Ezer Buddha barlangtemplomban. A *Kompendiumnak*, *Traktátusnak*, illetve *Himnuszoknak* elnevezett írások rendkívül fontos forrásai mind a manicheizmus, mind a Tang-kori kínai vallási élet kutatásának. A könyv szerzője arra vállalkozott, hogy e szövegeket a magyar olvasók számára is elérhetővé tegye. A munka nagy részét a három tekercs pontos, de – különösen a *Himnuszok* esetében – irodalmi igényű fordítása teszi ki, emellett a könyv elején vázlatos ismertetést találunk a manicheizmusról és annak kínai elterjedéséről. A könyv végén pedig megtaláljuk az eredeti kínai szövegeket, valamint jó néhány színes és fekete-fehér képet a témához kapcsolódóan.

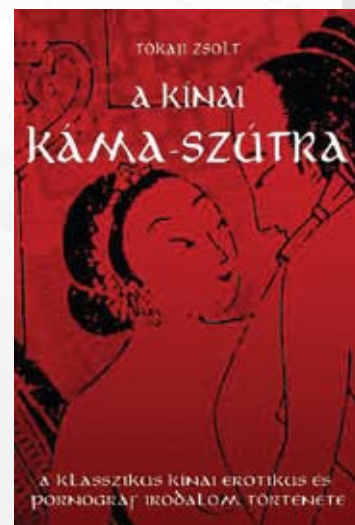

Tokaji Zsolt:

A kínai Káma-szútra. A klasszikus kínai erotikus és pornográf irodalom története

Lunarimpex, 2008, 190 o., 2380 ft.

A közhiedelem – amelyet a klasszikus kínai elit kultúra képviselői is tápláltak – úgy tartja, hogy a régi kínaiak meglehetősen szemérmesek, sőt prűdek voltak. Valójában azonban a kínaiak is sokat foglalkoztak a szexualitással, amit gazdag – de kevésbé ismert – erotikus irodalmuk is bizonyít. A nyilván figyelemfelkeltésnek szánt címmel ellentétben kínai *Káma-szútra* – vagyis olyan könyv, amely a szexualitás klasszikusának számítana – nem létezett ugyan, ám a kínai erotikus irodalomnak volt egy olyan hagyománya, amely az elmúlt kétezer évben folyamatosan gyarapította a téma irodalmát. Ezt a hatalmas anyagot nevezi a szerző összefoglalóan kínai *Káma-szútrának*. A könyv ebbe a gazdag irodalomba enged betekintést: a szerző összegyűjtötte a kínai irodalom klasszikusainak erotikával foglalkozó passzusait, s kronologikus rendben közli a legjellemzőbb szövegrészleteket. Ezek nagy része már megjelent magyarul, de van olyan szöveg is, amely most lát napvilágot először nyugati nyelven. Maga a szerző csak keveset fűz hozzá az eredeti forrásokhoz, néhol magyarázza, értelmezi őket, de alapvetően hagyja, hogy azok maguktól beszéljenek. A középkori kínai erotikus festményekkel és metszetekkel illusztrált könyv jó áttekintést nyújt a régi kínai szexuális kultúra iránt érdeklődőknek, de akár szórakoztató olvasmányként is forgatható.

Menciusz, Konfuciusz követője

A Kr. e. 6–5. században élt Konfuciusz tanításait a mester halála után tanítványai, követői adták tovább, fejlesztették, egészítették ki. Konfuciusz egyik leghíresebb követője Mengzi, latinos nevén Menciusz volt, aki elsősorban az emberi természet jóságáról szóló tanával vált ismertté.

Menciusz (Kr. e. 372–289) a Hadakozó fejedelemségek korában élt, egy olyan időszakban, amelyben Kína területén egymással élethalálharcot folytató fejedelemségek uralkodtak. Ő is, mint kora bölcseinek többsége, arra kereste a választ, hogy miként lehetne rendet, békét, biztonságot teremteni a zavaros világban. A konfucianus iskola híveként Menciusz is azt vallotta, hogy a válságra a megoldás az erényes kormányzás lehet, s az uralkodónak nem erőszakkal, hanem példamutatással kell kormányoznia. Sorra járta kora fejedelemségeinek udvarait, hogy rávegye az uralkodókat tanításai követésére, azonban sorra csalódnia kellett. Gondolatai a *Mengzi* című könyvben maradtak fenn, amely nagyrészt az egyes fejedelmekkel, főhivatalnokokkal folytatott beszélgetéseit tartalmazza.

A lázadás joga

Menciusz egyik újítása volt elődjéhez képest, hogy kimondta: ha az uralkodó nem elég erényes, és

képtelen megvalósítani a jó kormányzást, akkor a népnek joga van fellázadni ellene, és egy erényes férfiút ültetni a trónra. Nem csoda, hogy e gondolata miatt sok korabeli és későbbi uralkodó kifejezetten veszélyesnek minősítette tanait, s előfordult, hogy könyvét betiltatták. Ugyanakkor a jogos lázadás koncepciója idővel szerves része lett a kínai gondolkodásnak.

Az emberi jóság

Menciusz leghíresebb – és legvitatottabb – tanítása az, hogy az emberi természet alapvetően jó. Ezt többek között azzal a képpel igazolta, hogy ha valaki – legyen az a legmegátalkodottabb gonosztevő – meglát egy kisgyermeket, aki egy kút peremén játszik, akkor első spontán reakciója az, hogy odarohan megmenteni. Vagyis mindenkiben megvan a jóság csírája, amely egy ilyen különleges helyzetben előbukkan. Az embernek az a kötelessége, hogy folyamatos önműveléssel a benne eredendően meglévő jóságot „előhozza”, s kifejleszse magában a négy erényt: az emberiséget (*ren*), az igazságosságot (*yi*), a szertartásosságot (*li*) és a bölcsességet (*zhi*). Ha valaki igazán megismeri és kifejleszti a benne rejlő erényeket, azzal megérti az Ég rendjét is, és képes lesz harmóniát teremteni Ég, Föld és Emberiség hármasa között. Az uralkodónak az a feladata, hogy biztosítsa a nép jólétét és nevelését, s ha ez sikerül neki, akkor nem lesz szüksége kényszerre és erőszakra.

Az utókor

Menciusz tanaival szemben egy másik konfucianus bölcset, Xunzi (Kr. e. 312–230 k.) lépett fel először, aki azt vallotta, hogy az emberi természet alapvetően rossz, így minden, ami jó, emberi és társadalmi erőfeszítés eredménye. Innentől fogva mintegy ezer évig a konfucianizmusban – s így a hivatalos állami ideológiában – nagy viták folytak arról, hogy Menciusznak vagy Xunzinek volt-e igaza az emberi alaptermészetet illetően. Végül az 1100-as években egyértelműen a Menciusz-féle idealizmus hívei kerekedtek felül. Az ekkori neokonfucianus gondolkodók Menciuszt Konfuciusz után a második legnagyobb kínai bölcseknek nyilvánították, a *Mengzi* című könyvet felvették a „négy kanonikus könyv” közé, s így Menciusz tanai nyolcszáz éven át – egészen a császárság bukásáig – a hivatalnokvizsgák anyagába tartoztak, meghatározva az egész kínai politikai és szellemi elit gondolkodását.

Salát Gergely

Konfuciusz-kvíz

A Konfuciusz Krónika újból vetélkedőt hirdet olvasói számára. A feladat egyszerű: az alábbi tíz kérdésre kell válaszolni, s a megfejtéseket e-mailben vagy postai úton eljuttatni az ELTE Konfuciusz Intézethez 2009. szeptember 1-ig. A kérdésekre a válaszok megtalálhatók a Konfuciusz Krónika jelen számának cikkeiben.

1. Melyik korban vált divatossá a kék-fehér porcelán?

- a. Song-kor
- b. Tang-kor
- c. Qing-kor
- d. Ming-kor

2. Melyik filozófiai iskolához tartozott Menciusz?

- a. Legizmus
- b. Taoizmus
- c. Konfucianizmus
- d. Motizmus

3. Hol található a leghíresebb kínai papírsárkány-múzeum?

- a. Weifang
- b. Tianjin
- c. Peking
- d. Kanton

4. Mit jelentenek a pekingi operában a szereplő hátára erősített zászlók?

- a. A császár tanácsadóit
- b. A hadvezér hadseregeit
- c. A hivatalnok földbirtokait
- d. Az írástudó rangját

5. Melyik mai tartomány területén feküdt a Nanzhao Királyság?

- a. Guangdong
- b. Fujian
- c. Jiangxi
- d. Yunnan

6. Melyik Kína „legszentebb” hegye?

- a. Laoshan
- b. Wutaishan
- c. Taishan
- d. Huashan

7. Nagyjából hány írásjegyet tartalmazott a legnagyobb kínai szótár?

- a. 49000
- b. 53000
- c. 59000
- d. 71000

8. Mi nem kell az édes-savanyú sertéshez?

- a. tofu (szójasajt)
- b. uborka
- c. szezámolaj
- d. rizsbor

9. Ki írt könyvet a papírsárkányról?

- a. Wu Cheng'en
- b. Shi Nai'an
- c. Lu Xun
- d. Cao Xueqin

10. Melyik nyelvnek rokona a kínai?

- a. japán
- b. mongol
- c. tibeti
- d. hindi

A megfejtéseket e-mailen a media@konfuciuszintezet.hu, postán az ELTE Konfuciusz Intézet, 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F címre várjuk, 2009. szeptember 1-ig. A megfejtést beküldők között értékes könyvnyereményeket sorsolunk ki. Kérjük a beküldőket, hogy nevük és e-mail címük mellett postacímüket is adják meg, hogy a nyereményt postázni tudjuk. Az ELTE Konfuciusz Intézet a személyes adatokat bizalmasan kezeli, azokat harmadik félnek nem adja ki.

Előző számunk Konfuciusz-kvízének nyertesei: Farkas Krisztina (Budapest), Kovács Ivett (Somogyjád)

KÍNAI NYELVTANFOLYAMOK AZ ELTE KONFUCIUSZ INTÉZETBEN

Az ELTE Konfuciusz Intézet azzal a céllal alakult 2006 decemberében, hogy minden érdeklődő számára lehetőséget teremtsen a kínai nyelv megtanulására. A kínai a legtöbbször által anyanyelvként beszélt nyelv a világon, s a nyelvtanulók körében is egyre népszerűbb: jelenleg 60 millióan tanulják idegen nyelvként, de ez a szám becslések szerint 2010-re 100 millióra fog növekedni.

Ha kínaiul szeretne tanulni, válasszon minket,

- mert az órákat kínai anyanyelvű vagy Kínában képzett magyar anyanyelvű tanárok tartják;
- mert a legmodernebb – nemzetközileg tesztelt és bevált – multimédiás tananyagokat használjuk;
- mert órabeosztásunk rugalmas, a diákok igényeihez alkalmazkodik;
- mert nálunk magánórákat is vehet;
- mert az ELTE Konfuciusz Intézetben tanulhat kínaiul a legkedvezőbb feltételek mellett;
- mert ez egy hosszú távra szóló befektetés;
- mert a kínai nyelv nem is olyan nehéz...

Intézetünk rendszeresen indít különböző szintű nyelvtanfolyamokat, nemcsak magánszemélyeknek, hanem cégeknek is.

Nyelvtanfolyamainkra
a beiratkozás folyamatos.

Jelentkezés:

- személyesen: az ELTE Konfuciusz Intézetben (1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F I. 16.)
- telefonon: a 06-1-411-65-97 számon (H-Cs: 8.30–13.00, 14.00–16.00; P: 8.30–14.00)
- interneten: a www.konfuciuszintezet.hu honlapon.

